

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE ve SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KİŞİSEL VERİLERİN
KORUNMASI KANUNU KAPSAMINDAKİ YETERLİLİKLERİ**

SATI AYYÜCENUR ÖZTÜRK

DANIŞMAN

PROF. DR. FATMA ÜNAL

BARTIN- 2023

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE ve SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI
KANUNU KAPSAMINDAKİ YETERLİLİKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Satı Ayyücenur ÖZTÜRK

DANIŞMAN

Prof. Dr. Fatma ÜNAL

BARTIN- 2023

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna Prof. Dr. Fatma ÜNAL'ın danışmanlığında hazırlamış olduğum “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamındaki Yeterlilikleri” adlı Yüksek Lisans Tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

22.06.2023

Satı Ayyücenur ÖZTÜRK

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmam süresince değerli bilgilerini benimle paylaşan, sabırla beni destekleyen, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum çok değerli hocam, danışmanım Sayın Prof. Dr. Fatma ÜNAL'a en içten teşekkür ve şükranlarımı sunarım.

Satı Ayyücenur ÖZTÜRK

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU KAPSAMINDAKİ YETERLİLİKLERİ

Satı Ayyücenur ÖZTÜRK

Bartın Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Fatma ÜNAL

Bartın-2023, Sayfa: 78

Yaşadığımız yüzyılda teknolojinin gelişmesiyle birlikte kişilerin iletişimi, ticareti, alışverişi, iş hayatı, özel hayatı ve hatta eğitim hayatı büyük oranda sanal dünya içerisinde gerçekleşmektedir. Tüm bu iş ve işlemleri yapabilmek için kişisel verilerimizin bir kısmını kullanmak ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu noktada dünyanın diğer ucunda hiç tanımadığımız ve tanıma fırsatı dahi yakalayamayacağımız insanlarla paylaşmak durumunda kaldığımız kişisel verilerimizin güvenliği bir sorun haline gelmiştir.

Sanal dünya düzeni yaş haddini de neredeyse ortadan kaldırarak yediden yetmiş herkesin içerisinde bulunduğu, verilerin kolaylıkla ve çoğu zaman hiç düşünmeden paylaşıldığı bir platform haline gelmiştir. Bilhassa çocuk ve ergenlik çağındaki gençler daha çok eğlenmek ve iletişim kurmak amacıyla sosyal medya üzerinden bu sanal alanda yer almaktadırlar. Amaçları ve yaşları dikkate alındığında veri paylaşımı konusunda gereğinden fazla cömert ancak paylaşılan verilerin güvenliği noktasında bir o kadar yetersiz ve bilgisiz olabilmektedirler. Bu durumun ortaya çıkardığı sorunlar ise sonuçları itibariyle oldukça ağır bedeller ödelebilmektedir. Okul çağındaki öğrencilerin bu anlamda bilinçlendirilmeleri ve bilgilendirilmeleri önemle gerekmektedir.

Özellikle pandemi sürecinde hayatımıza dahil olan uzaktan eğitim sistemi ile ilkokuldan itibaren çevrim içi eğitim sistemi iki yıl boyunca bilfiil uygulanmış; pandemi sürecinin bitmesiyle birlikte her ne kadar yüz yüze eğitime geri dönüş yapıldıysa da uzaktan eğitim hayatımızın bir yerinde alternatif eğitim olarak gerçekleştirilmeye devam etmektedir. Bu durumda öğrencilerin çevrim içi eğitimdeki davranış, konuşma ve paylaşımları hususunda da bilinçli olarak hareket etmeleri önem arz etmektedir. Öğrencileri bilinçlendirme noktasında ebeveynlerin yanı sıra öğretmenlerin de aynı bilince sahip olarak öğrencileri bilgilendirmeleri ve rol model olmaları üzerinde durulması gereken önemli bir durumdur.

Tüm bu sorunlara çözüm bulunabilmesi amacıyla ülkemizde 2016 yılında Kişisel Verilerin Korunması Kanunu yürürlüğe girmiştir. Kanunun kapsamından bilgi sahibi olmak, paylaşmak durumunda olduğumuz verilerimizin güvenliğini sağlamak amacıyla gereklilik arz etmektedir. Bu nedenlerle eğitim sisteminin öncü ögesi olan öğretmenlerimizin Kişisel Verilerin Korunması alanında bilgi sahibi olmalarının önemine binaen tez çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hakkındaki yeterlilikleri belirlenmek istenilmiştir. Bu araştırma sürecinde Bartın ilinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında görev yapan sosyal bilgileri öğretmenleri ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda nitel verilerin toplanacağı katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme çeşitlerinden ölçüt örnekleme yapılmıştır. Araştırmanın verilerin toplanmasında demografik bilgi formu, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve olay metinleri formu kullanılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme ve olay metinlerini tamamlama formu ile elde edilen nitel verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; özellikle kadın öğretmenlerin, kendilerini konu hakkında yetkin görüyor olmalarına rağmen, görüşmelerde verilen diğer cevaplar değerlendirildiğinde öğretmenlerin Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun ile ilgili olarak ayrıntılı bir hizmet içi eğitim almaları gerektiği; kişisel verilerin korunması konusunun sosyal bilgiler dersi öğretim programında daha geniş yer bulması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, hukuk, hak, kişisel veri, sosyal medya, özel hayatın gizliliği, sosyal bilgiler.

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

SOCIAL STUDIES TEACHERS' COMPETENCIES ABOUT PERSONAL DATA PROTECTION LAW

Satı Ayyücenur ÖZTÜRK

Bartın University

**Institute of Educational Sciences Department of Turkish and Social Studies
Education**

Thesis Advisor: Prof. Fatma ÜNAL

Bartın-2023, pp:78

With the development of technology in the century we live in, people's communication, trade, shopping, business life, private life and even education life occur mainly in the virtual world. In order to carry out all these works, the need to share some of our personal data arises. At this point, the security of our personal data, which we have to share with people on the other side of the world whom we do not know and whom we will not even have the opportunity to get to know, has become a problem.

The virtual world order has almost eliminated the age limit and has become a platform where everyone from seven to seventy is involved, where data is shared easily and often without thinking. Especially children and adolescents take part in this virtual space through social media for the purpose of having fun and communicating. Considering their purpose and age, they may be more generous than necessary in terms of data sharing, but they may be insufficient and uninformed about the security of the shared data. The problems caused by this situation can lead to very heavy costs in terms of consequences. It is important to raise awareness and inform school-age students in this sense.

Especially with the distance education system, which has been included in our lives during the pandemic, the online education system was actually implemented for two years; with

the end of the pandemic process, although we return to face-to-face education, distance education continues to be realized as alternative education somewhere in our lives. In this case, it is important that students act consciously about their behavior, speech and sharing in online education. In addition to parents, it is important for teachers to have the same consciousness and to inform students and to be role models at the point of raising awareness of students.

In order to find solutions to all these problems, Personal Data Protection Law was enacted in 2016 in our country. It is necessary to be informed about the scope of the law in order to ensure the security of our data that we have to share. For these reasons, in our thesis study, we want to measure the competencies of social studies teachers about the Law on the Protection of Personal Data, given the importance of our teachers, who are the leading element of the education system, to have knowledge in the field of Personal Data Protection.

In this research process, it is aimed to measure the competencies of social studies teachers in public schools affiliated to the Ministry of National Education in Bartın province social studies teachers working in the field of social sciences will be included in the study. In this study, case study method, one of the qualitative research methods, will be used. Criterion sampling, one of the types of purposeful sampling, will be used to determine the participants from whom qualitative data will be collected in line with the purpose of the study. Demographic information form, semi-structured interview form and event texts form will be used to collect the data. The measurement tool will be prepared by taking expert opinions. Content analysis method will be used to analyze the qualitative data obtained through semi-structured interview and event text completion form.

Keywords: Education, law, rights, personal data, social media, privacy, social studies.

İÇİNDEKİLER

BEYANNAME	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ	xii
EKLER LİSTESİ	xv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sayıtlar	3
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Tanımlar	4
BÖLÜM II	5
2. KİŞİSEL VERİ KAVRAMI, KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI VE KISA TARİHİ KİŞİLİK HAKLARININ KAPSAM VE ÖZELLİKLERİ	5
2.1. Veri Kavramı	5
2.2. Kişisel Veri Kavramı	5
2.3. Özel Hayatın Gizliliği	7
2.5. Genel Anlamda Kişisel Verilerin Korunması ve Kısa Tarihi	9
2.6. Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Kısa Tarihi	11
2.7. Kişilik Hakkının Kapsamı ve Özellikleri	12
2.8. Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Kapsamı	15
2.9. 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun Özellikleri	16
2.10. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Kişisel Bilgilerin Korunması Konusu	17

BÖLÜM III.....	20
3. ÇOCUKLARIN SAHİP OLDUĞU KİŞİLİK HAKLARI, VELAYET HAKKI, ÇOCUĞUN EHLİYETİ VE ÇOCUĞA AİT KİŞİSEL VERİLER	20
3.1. Çocuk Kimdir?	20
3.2. Velayet Hakkı	22
3.2.1. Velayetin Doğuş Şekilleri	23
3.2.2. Velayeti Kullanabilecek Kişiler ve Özellikleri	24
3.3. Çocuğun Ehliyeti.....	24
3.4. Çocukların Sahip Olduğu Kişilik Hakları.....	26
3.5. Çocuklara Ait Kişisel Veri Kavramı	27
BÖLÜM IV	29
YÖNTEM.....	29
4.1. Araştırma Modeli	29
4.2. Katılımcılar	29
4.3. Veri Toplama Araçları	30
4.4. Verilerin Toplanması	30
4.5. Verilerin Analizi.....	31
BÖLÜM V	32
BULGULAR.....	32
5.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kişisel Veri İhlali ve Özgürlük Bağlantısına İlişkin Görüşleri	32
5.2. Kişisel Veri Örneklerine İlişkin Görüşleri	33
5.3. Kişisel verilerin korunma nedenlerine dair görüşleri	38
5.4. Özellikle Korunma Altına Alınması Gereken Kişisel Verilere İlişkin Görüşleri.....	39
5.5. Öğrencinin Sınav Kâğıdına Yazdığı Notun Kişisel Veri Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri .	42
5.6. Sosyal Medya Hesaplarından Öğrencilere Ait Görüntü Paylaşımına İlişkin Görüşleri	43
5.7. Öğrencilere Ait Görüntü Paylaşımı Yapılırken Kimden İzin Alınacağına İlişkin Görüşleri..	44
5.8. Öğrencinin Anlattığı Problemin Başkalarıyla Paylaşımına Dair Görüşleri.....	45
5.9. Öğrencinin Rehberlik Servisiyle Görüşmesi Gereken Konuyu Önce Öğretmene Anlatmasına Dair Görüşleri	45
5.10. Öğrenci ve Veli İletişim Bilgilerinin Diğer Öğretmenlerle Paylaşılmasına Dair Görüşleri	46
5.11. Öğrencinin Çanta ve Üst Aramasına Dair Görüşleri	47
5.12. Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Kanunla İlgili Yeterliliklerine Dair Görüşleri	48
5.13. Kişisel Verilerin Paylaşımında Öğrencinin Rızasına Dair Görüşleri	48

5.14. Öğretmenle Öğrencinin Sosyal Medyada Takipleşmesine Dair Görüşleri.....	49
5.15. Sosyal Bilgiler Dersinde Kişisel Verilerin Korunması Hususunda Bilgi Verilmesine Dair Görüşleri	49
5.16. Sosyal Bilgiler Dersinin Kişisel Verilerin Korunması Hususunda Yeterliliğine Dair Görüşleri	50
5.17. Kişisel Verilerin Korunmasının Münferit Bir Ders Olmasına Dair Görüşleri	51
5.18. Öğrencinin Kişisel Verilerinin Karşısındaki Tutumlarına Dair Görüşleri	51
TARTIŞMA, SONUÇLAR VE ÖNERİLER	57
6.1. Tartışma.....	57
6.2. Sonuçlar	62
6.3. Öneriler	66
KAYNAKÇA	66
EKLER	75
Ek 1. Görüşme Formu	75

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
No	No
3.1: Katılımcı özellikleri.....	30
5.1: Cinsiyete göre öğretmenlerin “kişisel veri ihlalinin temel özgürlük haklarına müdahale olduğunu düşünüyor musunuz? nedenini açıklayınız.” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı.....	32
5.2.1: Cinsiyete göre öğretmenlerin “kişisel veri denilince kimlik bilgisi” cevabını verenlerin dağılımı.....	33
5.2.2: Cinsiyete göre öğretmenlerin “kişisel veri denilince aile nüfus bilgisi” diyenlere yönelik cevapların dağılımı	33
5.2.3: Cinsiyete göre öğretmenlerin “kişisel veri denilince banka hesap no/ekonomik bilgiler” diyenlere yönelik cevapların dağılımı	34
5.2.4: Cinsiyete göre öğretmenlerin “kişisel veri denilince eğitim bilgisi” diyenlere yönelik cevapların dağılımı	34
5.2.5: Cinsiyete göre öğretmenlerin “kişisel veri denilince telefon/adres bilgisi” diyenlere yönelik cevapların dağılımı	35
5.2.6: Cinsiyete göre öğretmenlerin “kişisel veri denilince aile/özel hayat bilgisi” diyenlere yönelik cevapların dağılımı	35
5.2.7: Cinsiyete göre öğretmenlerin “kişisel veri denilince sosyal medya hesapları/şifreler” diyenlere yönelik cevapların dağılımı	36
5.2.8: Cinsiyete göre öğretmenlerin “kişisel veri denilince fotoğraf, video, ses kaydı diyenlere yönelik cevapların dağılımı	36
5.2.9: Cinsiyete göre öğretmenlerin “kişisel veri denilince sağlık bilgisi” diyenlere yönelik cevapların dağılımı	37
5.2.10: Cinsiyete göre öğretmenlerin “kişisel veri denilince siyasi düşünce” diyenlere yönelik cevapların dağılımı	37
5.2.11: Cinsiyete göre öğretmenlerin “kişisel veri denilince parmak izi” diyenlere yönelik cevapların dağılımı	38
5.3: Cinsiyete göre öğretmenlerin “sizce kişisel veri neden korunmalıdır?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı	38
5.4.1: Cinsiyete göre öğretmenlerin “özellikle telefon ve adres bilgileri koruma altında	

olmalıdır” diyenlerin cevaplarının dağılımı	39
5.4.2: Cinsiyete göre öğretmenlerin “özellikle fotoğraf, video ve ses kaydı koruma altında olmalıdır” diyenlerin cevaplarının dağılımı	39
5.4.3: Cinsiyete göre öğretmenlerin “özellikle kimlik bilgileri koruma altında olmalıdır” diyenlerin cevaplarının dağılımı	40
5.4.4: Cinsiyete göre öğretmenlerin “özellikle banka hesap no/ekonomik bilgileri koruma altında olmalıdır” diyenlerin cevaplarının dağılımı.....	40
5.4.5: Cinsiyete göre öğretmenlerin “özellikle sosyal medya hesap ve paylaşım bilgileri koruma altında olmalıdır” diyenlerin cevaplarının dağılımı	41
5.4.6: Cinsiyete göre öğretmenlerin “özellikle sağlık bilgileri koruma altında olmalıdır” diyenlerin cevaplarının dağılımı.....	41
5.4.7: Cinsiyete göre öğretmenlerin “özellikle bütün kişisel bilgiler koruma altında olmalıdır” diyenlerin cevaplarının dağılımı	42
5.5: Cinsiyete göre öğretmenlerin “öğrencinin sınav kâğıdına yazdığı, öğretmene yönelik özel not sizce kişisel veri sayılır mı?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı.....	43
5.6: Cinsiyete göre öğretmenlerin “sosyal medya hesaplarınızdan öğrencilerinize ait video ve resim paylaşımı yapıyor musunuz?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı	43
5.7: Cinsiyete göre öğretmenlerin “öğrencilerinize ait video ve resimleri paylaşırken öğrencinizden mi velisinden mi izin alırsınız?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı	44
5.8: Cinsiyete göre öğretmenlerin “öğrencilerinizin size anlattığı kişisel ya da ailevi bir problemini öğretmen arkadaşlarınızla paylaşır mısınız?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı.....	45
5.9: Cinsiyete göre öğretmenlerin “rehberlik servisini ilgilendiren bir konuda öğrencinizi rehberliğe yönlendirmeden önce olayı ayrıntılarıyla size anlatmasını ister misiniz?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı.....	46
5.10: Cinsiyete göre öğretmenlerin “öğrencinizin veya velisinin telefon numarasını diğer öğretmen arkadaşlarınızla paylaşır mısınız?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı	46
5.11: Cinsiyete göre öğretmenlerin “öğrencilerin çanta ve üst araması yapılması kişisel verilerin korunması hakkındaki kanuna uygun mudur?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı	47
5.12: Cinsiyete göre öğretmenlerin “kişisel verilerin korunması hakkındaki kanun ile ilgili eğitim almak ister misiniz? kendinizi bu konuda yeterli görüyor musunuz?”	

sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı	48
5.13: Cinsiyete göre öğretmenlerin “kişisel veri paylaşımında öğrencinin açık rızası yeterli midir?” sorusuna yönelik cevapların dağılımı	48
5.14: Cinsiyete göre öğretmenlerin “öğrencilerinizle sosyal medya hesaplarınızdan takipleşiyor musunuz?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı	49
5.15: Cinsiyete göre öğretmenlerin “kişisel verilerin korunması hususunda öğrencilerinize bilgi veriyor musunuz?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı	50
5.16: Cinsiyete göre öğretmenlerin “dersinizin konuları buna elverişli mi?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı	50
5.17: Cinsiyete göre öğretmenlerin “bu konunun bir ders olarak okutulması gerekli mi?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı	51
5.18.1: Cinsiyete göre öğretmenlerin “öğretmenin karnesiyle birlikte öğrencisinin fotoğrafını sosyal medyada paylaşması” hususundaki olay metni tamamlama sorusuna verdikleri cevapların dağılımı	52
5.18.2: Cinsiyete göre öğretmenlerin “bir öğretmenin veli toplantısında ihtiyaç sahibi bir öğrencisi için yardım kampanyası başlatmak istediğini söylemesi” hususundaki olay metni tamamlama sorusuna verdikleri cevapların dağılımı	53
5.18.3: Cinsiyete göre öğretmenlerin “bir öğretmenin veli izni olmadan öğrencisini okul gezisine götürmesi” hususundaki olay metni tamamlama sorusuna verdikleri cevapların dağılımı	54
5.18.4: Cinsiyete göre öğretmenlerin “sosyal medya fenomeni annenin paylaşımlarından rahatsız olan annenin davranışları” hususundaki olay metni tamamlama sorusuna verdikleri cevapların dağılımı	54
5.18.5: Cinsiyete göre öğretmenlerin “bilgi yarışması için öğrencileri veli izni olmadan yarışmaya kayıt etmek isteyen müdürün davranışı” hususundaki olay metni tamamlama sorusuna verdikleri cevapların dağılımı	56

EKLER LİSTESİ

Ek	Sayfa
<u>No</u>	<u>No</u>
EK1. Görüşme Formu.....	75

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem

Yaşadığımız çağda teknolojinin gelişmesiyle birlikte kişilerin iletişimi, ticareti, alışverişi, iş hayatı, özel hayatı ve hatta eğitim hayatı büyük oranda sanal dünya içerisinde gerçekleşmeye başlamıştır. Tüm bu iş ve işlemleri yapabilmek için ise kişisel verilerimizin bir kısmını kullanmak ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu noktada dünyanın diğer ucunda hiç tanımadığımız ve tanıma fırsatı dahi yakalayamayacağımız insanlarla paylaşmak durumunda kaldığımız kişisel verilerimizin güvenliği bir sorun haline gelmiştir.

Sanal dünya düzeni yaş haddini de neredeyse ortadan kaldırarak yediden yetmişe herkesin içerisinde bulunduğu, verilerin kolaylıkla ve çoğu zaman hiç düşünmeden paylaşıldığı bir platform haline gelmiştir. Bilhassa küçük çocuklar ve ergenlik çağındaki gençler daha çok eğlenmek ve iletişim kurmak maksadıyla sosyal medya üzerinden bu sanal alanda yer almaktadırlar. Amaçları ve yaşları dikkate alındığında veri paylaşımı konusunda gereğinden fazla cömert ancak paylaşılan verilerin güvenliği noktasında bir o kadar yetersiz ve bilgisiz olabilmektedirler. Bu durumun ortaya çıkardığı sorunlar ise sonuçları itibariyle hem çocuklara hem ebeveynlere hem de eğitimcilere oldukça ağır bedeller ödelebilmektedir. Durumun ciddiyeti göz önüne alındığında kişisel veri paylaşımı ve sonuçlarıyla ilgili olarak başta çocuklar olmak üzere anne-babalar ve öğretmenlerin de bilinçlendirilmeleri ve bilgilendirilmeleri önemle gerekmektedir.

Özellikle pandemi sürecinde hayatımıza dahil olan uzaktan eğitim sistemi ile ilkokuldan itibaren çevrim içi eğitim iki yıl boyunca bilfiil uygulanmıştır. Pandemi sürecinin bitmesiyle birlikte her ne kadar yüz yüze eğitime geri dönüş yapılmışsa da uzaktan eğitim hayatımızın bir yerinde alternatif eğitim olarak gerçekleştirilmeye devam etmektedir. Bu durumda öğrencilerin çevrim içi eğitimdeki davranış, konuşma ve paylaşımları hususunda da bilinçli olarak hareket etmeleri önem arz etmektedir. Öğrencileri bilinçlendirme noktasında ebeveynlerin yanı sıra öğretmenlerin de aynı bilince sahip olarak öğrencileri

bilgilendirmeleri ve rol model olmaları üzerinde durulması gereken önemli bir durum halini almıştır.

Tüm bu sorunlara çözüm bulunabilmesi amacıyla ülkemizde 2016 yılında Kişisel Verilerin Korunması Kanunu yürürlüğe girmiştir. Kanunun kapsamından bilgi sahibi olmak, paylaşmak durumunda olduğumuz verilerimizin güvenliğini sağlamak amacıyla gereklilik arz etmektedir. Bu nedenlerle eğitim sisteminin öncü ögesi olan öğretmenlerimizin Kişisel Verilerin Korunması alanında bilgi sahibi olmalarının önemine binaen tez çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hakkındaki yeterlilikleri belirlenmek istenilmiştir. Sosyal bilgiler dersi telif ve patent hakkı, düşünce ve ifade özgürlüğü gibi konuların yer aldığı bir ders olup bu dersi yürüten öğretmenlerin Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hakkında yeterliliklere sahip olması daha önemlidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; “Sosyal bilgiler öğretmenleri Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hakkında öğrencilerini yönlendirebilecek ve onlara rol model olabilecek düzeyde yeterli bilgi birikimine sahipler mi?” sorusunu cevaplayabilmektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın alt problemleri şöyledir:

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin;

- kişisel veri ihlali ve özgürlük bağlantısına,
- kişisel veri örneklerine,
- kişisel verilerin korunma nedenlerine,
- korunma altına alınması gereken kişisel verilere,
- öğrencinin sınav kâğıdına yazdığı notun kişisel veri olup olmadığına,
- sosyal medya hesaplarından öğrencilere ait görüntü paylaşımına,
- öğrencilere ait görüntü paylaşımı yapılırken kimden izin alınacağına,
- öğrencinin anlattığı problemin başkalarıyla paylaşımına,
- öğrencinin rehberlik servisiyle görüşmesi gereken konuyu önce öğretmene anlatmasına,
- öğrenci ve veli iletişim bilgilerinin diğer öğretmenlerle paylaşılmasına,
- öğrencinin çanta ve üst aramasına,
- kişisel verilerin korunmasına ilişkin kanunla ilgili yeterliliklerine,

- kişisel verilerin paylaşımında öğrencinin rızasına,
- öğretmenle öğrencinin sosyal medyada takipleşmesine,
- sosyal bilgiler dersinde kişisel verilerin korunması hususunda bilgi verilmesine,
- sosyal bilgiler dersinin kişisel verilerin korunması hususunda yeterliliğine,
- kişisel verilerin korunmasının münferit bir ders olmasına,
- öğrencinin kişisel verilerinin karşısındaki tutumlarına ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Kişisel verilerin korunması yaşadığımız bilişim çağında, dünyada önem verilen düzenlemeler arasında yer almaktadır. Ülkemizde ise 2010 yılında anayasal düzenlemeyle teminat altına alınan kişisel verilerin korunması konusu 7 Nisan 2016 yılında Kişisel Verilerin Korunması hakkında Kanun'un yürürlüğe girmesiyle yasallaşmıştır (Erdoğan, 2017). Yaşamımızın her alanında etkisi olan bu düzenleme ve kanunun çalışma hayatı, sağlık, eğitim, sosyal ilişkiler, sosyal medya kullanımı, haberleşme ve haber olma, insanlarla ve devletle ilişkiler noktasında incelenmesi ve uygulanması gerekmektedir. Bu noktada yapılan alan yazın taramasında yukarıda bahsi geçen konulardan birçoğunda çalışma yapılmış olmasına rağmen doğrudan eğitimciler ve eğitimde kişisel verilerin korunması üzerine kapsamlı bir çalışma yapılmadığı görülmüştür.

Nitel araştırma yöntemi ile tasarlanan “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamındaki Yeterlilikleri” başlıklı tez çalışmasında doğrudan öğretmenlerin kişisel verilerin korunması konusundaki bilgi, görüş ve uygulamaları ortaya konularak, okullarda özellikle öğrencilerin verilerinin paylaşımının ne derece yasal olarak yapıldığı tespit edilecektir. Bu açıdan alan yazında benzeri olmayan bir çalışma olarak görülmektedir.

1.4. Sayıtlar

Yapılan bu çalışmanın sayıtları:

- Sosyal bilgiler dersinde kişisel verilerin korunması ile ilgili farkındalık kazandırılabilir.

- Öğretmen ve dolayısıyla öğrencilerde kişisel verileriyle ilgili hak ve yükümlülüklerinin farkına varmaları sağlanabilir.

1.5. Sınırlılıklar

Yapılan bu çalışmanın sınırlılıkları:

“Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkındaki Yeterlilikleri” başlığını taşıyacak olan tez konusu Bartın İli Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı devlet okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Kişisel Veri: Kimliği belirli ya da belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgidir

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu: Kişisel verilerin hangi kurallara tabi olarak, hangi şartlarda işlenebileceği hususunu kontrol altına almak amacıyla 24.03.2016 tarihinde kabul edilerek 07.04.2016 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6698 sayılı kanun.

BÖLÜM II

2. KİŞİSEL VERİ KAVRAMI, KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI VE KISA TARİHİ KİŞİLİK HAKLARININ KAPSAM VE ÖZELLİKLERİ

2.1. Veri Kavramı

Kanunları anlamanın ve yorumlamanın ilk aşaması kavramların tanımını yapmaktır. Çok yeni düzenlemelerle hayatımıza giren kişisel verilerin korunması kanununu doğru bir şekilde anlayabilmek için öncelikle kanuna dair temel kavramları tanımlamamız gerekmektedir. Bu doğrultuda veri kavramı, kişisel verilerin korunması anlamında en temel kavramlardan bir tanesidir. Veri kavramı bilgi ve enformasyonla aynı kavramlar olarak değerlendiriliyorsa da aslında farklı tanımlamalara sahiptir.

TDK sözlüğünde (2023) veri; *“olgu, kavram ya da komutların, iletişim, yorum ve işlem için elverişli biçimsel ve uzlaşımsal bir gösterimi”* olarak; bilgi kavramı *“insan zekasının çalışması sonucu ortaya çıkan düşünce ürünü, malumat, vukuf”* olarak; enformasyon ise *“danışma, tanıtma”* olarak tanımlanmaktadır. Kişisel verilerin korunması hukuku kapsamında bilgi, veri ve enformasyon kavramları aynı anlamda kullanılmaktadır (Batu, 2022). Veri herhangi bir alanda kullanılmak üzere geliştirilebilen bilgi olarak da tanımlanabilir (Avcıoğlu, 2018). Son yıllarda ortaya çıkan veri iletişim ve yönetiminin açık olmasını savunan açık bilim hareketine göre dört temel kavram bulunmaktadır. Bunlar; açık erişim, açık, veri, açık kaynak ve açık standartlardır. Böylelikle bilimsel söylemin sınırsızlığı amaçlanmaktadır (Eva, 2022).

2.2. Kişisel Veri Kavramı

Türk hukukunda kişisel veri kavramı ilk olarak 2005 yılında Türk Ceza Kanunu’nda kullanılmış ve bu alanda suç tanımlamaları da yapılmıştır. TCK m.135’te gerçek kişiye ait her türlü bilgi kişisel veri olarak tanımlanmıştır. Ancak kişisel veri kavramının net bir tanımlaması yapılmamıştır (Orhan, 2021). 2016 yılında Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle birlikte kişisel veri kavramı Türk hukukunda ilk defa yasal olarak tanımlanmıştır. 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu md. 3/1 d bendinde kişisel verinin *“kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü*

bilgiyi” kapsadığı ifade edilmektedir. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) md. 4/1’de ise “kişisel veri tanımlanmış veya tanımlanabilir bir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgidir” şeklinde tanımlamıştır.

Bu hukuki tanımlamalar kişisel veri kavramının genel hatlarını olabildiğince geniş bir perspektiften olaya yaklaşılarak, şahsa ait bilgilerin belirlenebilir olmasını sağlamaktadır. Yapılan tanımlamalar doğrultusunda kişisel veri temelde bilgi, gerçek kişiye ilişkin olma, belirli veya belirlenebilir olmak üzere dört ana unsur üzerine kurulmuştur (Develioğlu, 2017). Kişisel verilerin korunmasının asıl amacı kişilerin mahremiyetini, özel hayatın gizliliğini koruma altına almaktır. Bu nedenle kanuni tanımlamalar yapılırken koruma kapsamına alınması gereken verilerin gerçek kişilere ait olması gerektiği vurgulanmıştır (Develioğlu, 2017). Gerçek kişi ifadesinden, eşit bir biçimde hak ehliyetine sahip olan insanlar anlaşılmaktadır (Ergün,2017).

Yapılan tanımlamalar doğrultusunda kişisel verileri daha ayrıntılı, anlaşılabilir ve somut bir şekilde saymak kolaylaşmaktadır. Kişiyi toplumda diğer kişilerden farklı kılan, kişinin özgünlüğünü ortaya çıkaran her türlü veri, kişiyi belirleyici unsurlar içerdiği için kişisel veri olarak kabul edilebilir (Erdem, 2021). Buna göre kişiye ait kimlik bilgileri, sağlık ve eğitimi hakkındaki bilgiler, etnisitesi, fiziksel özellikleri, iş deneyimleri, ikametgâhı, iletişim bilgileri, dini inancı, felsefi düşüncesi, yapmış olduğu sendikal faaliyetler, adli sicil kaydı, parmak izi, fotoğraf ve video görüntüleri, sosyal medya paylaşımları, telefon veya sosyal medya hesaplarından yaptığı mesajlaşmalar, sosyal medya paylaşımları, ekonomik bilgileri kişisel veri olarak kabul edilmektedir (Halıcıoğlu, 2019). Hatta e-posta adresi ve IP adresi de bu bağlamda kişisel veri olarak kabul edilebilmektedir (Aksoy ve Halıcıoğlu, 2021).

Kanunda yapılan soyut tanımlamalardan sonra mahkeme kararlarıyla kişisel veriler geniş anlamda yorumlanarak çok çeşitli hallerde belirlenmiştir. Mevcut mahkeme kararlarında kişisel veriler sadece kişinin kimliğini ortaya koyan bilgilerin değil, telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, IP adresi, e-posta adresi, hobileri, tercihleri, etkileşimde bulunduğu kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri, sağlık bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan her türlü veri kişisel veri olarak kabul edilmiştir (URL-1, 2022).

2.3. Özel Hayatın Gizliliği

İnsan tarih sahnesinde var olduğu zamandan itibaren toplumsal bir varlık olarak diğer insanlarla ilişki içerisinde bulunmak zorunda kalmıştır. Toplumun katmanlarını düşündüğümüzde; temas ettiği insanlarla kurduğu ilişkiler yakınlık derecesine göre farklılık arz etmektedir. Buna bağlı olarak ailesiyle, akrabalarıyla, iş arkadaşlarıyla, samimi arkadaşlarıyla, komşularıyla ve gelişen teknolojiye bağlı olarak sosyal medya üzerinden dünyanın her yerinden birçok insanla iletişim ve ilişki kurması olağandır. Tüm bu kalabalıklar içinde herkesten ayrı kendine özel bir hayatının olması da kaçınılmazdır (Hafızoğulları ve Özen, 2009). Özel hayat insanın en temel evrensel hakları olan özgürlük, bağımsızlık, insanlık haysiyeti gibi haklarla ayrılmaz bir bütün oluşturmaktadır (Lukacs, 2016).

Çağın getirdiği teknolojik gelişmelerle birlikte insanların çok fazla insanla ilişki kurabilmeleri ve paylaşım platformlarının çeşitlenmesi özel hayatın korunmasını elzem kılmasıyla birlikte sınırlarının çizilmesini de aynı oranda zorlaştırmıştır (Kaya, 2022). Akademik alanda Alman hukukçu Hubmann insan hayatını ortak hayat, özel hayat ve gizli hayat olmak üzere üçe ayırarak incelemiştir (Geçmez, 2014). Bu anlamda özel hayat kişinin çevresinden bağımsız olarak belirlediği ve ancak istediği kişilerle ve istediği alanda paylaşabileceği alanını ifade etmektedir (Geçmez, 2014).

Özel hayatın gizliliğinin korunması demokratik bir devletin en temel niteliklerinden ve vazgeçilmez unsurlarından birini oluşturmaktadır (Kazancı, 2007). Yakın zamanda gelişmeye başlayan ve hem uluslararası hem de ulusal düzeyde düzenlemeler yapılan kişisel verilerin korunması hakkı, özel hayatın gizliliği hakkının içerisinde kendine has nitelikleri olan bir hak olarak ortaya çıkmıştır (Akgül, 2014). Bilişim alanında kişilerin mahremiyetlerini korumak için alınan tedbirlerin yeterli olmaması devletlerin devreye girmesini gerekli kılmıştır (Alfnes ve Wasenden, 2022). Yaşanan teknolojik gelişmeler neticesinde ortaya çıkan bu hakkın yasal koruma altına alınması zarureti doğmuştur.

2.4. Açık Rıza Kavramı

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde (2023) rıza kelimesi “razı olma, isteme, istek” olarak tanımlanmıştır. Çeşitli alanlarda farklı amaçlar için kişilere ait verilerin toplanmasının ulusal ve uluslararası düzeyde korunma ihtiyacı bu verilerin rızaya dayalı olarak alınıp alınmadığını da gündeme getirmiştir. Böylece açık rıza mevzuatın en önemli kavramlarından biri haline gelmiştir. 6698 Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun 3/1-a maddesinde açık rıza kavramı; “ Belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rızayı ifade eder.” şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre kişisel verilerin işlenmesinin ve korunmasının hukuka uygun hale gelmesi için kişinin özgür iradesiyle ve açıkça rıza beyanında bulunması gerekmektedir (Er, 2020). Bu şekilde kişinin özgür irade beyanının alınması, herhangi bir baskıya ya da kandırılmaya mahal bırakılmadan kendisine ait özel bilgileri rahatça ve özgürce açıklamasını sağlamaktadır (Dülger, 2018). Bu özgürlük aynı zamanda kişinin kendisini güvende hissetmesinin ve her türlü işlemini rahatça yapabilmesinin yolunu açmaktadır. Ancak KVKK 5/2. maddesinde açık rıza aranmayacak istisnai durumlar belirtilmiştir. Bu durumların varlığı halinde kişilerin açık rızasının istenmesi halinde, Kişisel Verilerin Korunması Kurulu tarafından; “kanunun 4 üncü maddesinde yer alan hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma ve işlenme amacı ile bağlı, sınırlı ve ölçülü olma ilkelerine aykırılık teşkil etmesi” nedeniyle idari yaptırım uygulanmasına karar verilmiştir.

Açık rıza kavramı beraberinde aydınlatma yükümlülüğünün de alanyazına girmesini gerekli kılmıştır. Aydınlatma metni verinin nerede, nasıl, hangi hukuki amaçla depolanacağını veri sahibine açıkça bildiren bir metin olarak hazırlanmalıdır. Veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmesiyle veri sahibi kişisel bilgilerinin işlenmesine kendi isteğiyle ve hukuki sonuçlarının farkında olarak rıza göstermiş olacaktır (Erdoğan, 2022). Aydınlatma yükümlülüğü özellikle hukuka ve dürüstlük kuralına uygunluk bakımından kişisel verilere hâkim olan ilkelerden şeffaflık ilkesiyle yakından bağlantılıdır (Dede, 2022). Şeffaflık ilkesi, verilerin işlenmesi sırasında takip edilen yolun, yapılan işlemlerin aşamalarının ve verinin hangi sebeple işlendiğinin açıkça veri sahibine bildirilmesi anlamına gelmektedir (Şimşek, 2008). Aynı zamanda açık rıza veri sahibinin kendisine ait kişisel verisinin aleni hale gelmesini, belirlenebilir, güncel ve doğru bilgi vermesini; verilen bilginin amaca uygun, sınırlı ve ölçülü oranda

kullanılmasını da sağlamaktadır (Zewki, 2021). Sonuç olarak kişisel veri sahibinin rızasının açık rıza olarak değerlendirilebilmesi için oluşması gereken şartlar şunlardır:

- Verilen rızanın belirlenmiş bir konuya ait olması
- Usule uygun şekilde bilgilendirme yapılması
- Verilen rızanın kişinin özgür iradesi ile yapılması (Tolun, 2020).

Tüm bu açıklamalar ışığında açık rıza kişinin verdiği bilgiler üzerinde hakim olmasını ve verilen bilgilerin şeffaflığını artırmayı hedeflemektedir. Sadece yapılan işlem için veri depolanması sağlanarak, verilerin gelecekteki başka herhangi bir veri üzerinde kullanılmayacağı da garanti altına alınmıştır (Anı, 2018). Açık rızayla birlikte kişi verilerinin kontrolünü kendisi sağlayacak ve ileriki zamanlarda kişisel bilgilerinin nerede, nasıl kullanılacağını bizzat belirleyebilecektir (Lucas, 2000). Böylelikle yapılan işlemlerin sağlıklı olması, bireylerin hem sosyal hayatta hem de iş hayatında yaptıkları işlemler karşısında kendilerini güvende hissetmeleri sağlanmış olacaktır.

2.5. Genel Anlamda Kişisel Verilerin Korunması ve Kısa Tarihi

Toplumsal yaşam içerisinde insan ilişkilerinde yaşanan problemler, gelişen teknolojik gelişmelerle insanların şahsi paylaşımlarında yaşanan artışlar, kişisel bilgilerin sadece özel yaşantıda değil kurumsal olarak da paylaşılması zorunluluğu, bu bilgilerin dolaşım hızı ve bunlara erişim kolaylığı, kişisel verilerin korunması ve özel hayatın gizliliği konularında ciddi yasal düzenlemelerin de yapılması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

18. yüzyılda yaşanan sanayi devrimiyle birlikte kurulan yeni dünya düzeni değiştirdiği yaşam koşullarıyla kişilik haklarında mağduriyetlerin yaşanmasına da ortam sağlanmıştır (Küzeci, 2019). Özellikle ikinci dünya savaşı sonrasında insan hakları ihlallerinde yaşanan acı tecrübeler evrensel düzeyde insan hakları kavramının tartışılmasına ve konuyla ilgili çalışmaların yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Bu hususta uluslararası düzeyde yapılan çalışmalar Amerika Birleşik Devletleri'nin ve Avrupa devletlerinin öncülüğünde başlamıştır (Erdoğan, 2022). Kişisel verilerin korunması, 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar başlı başına bir çalışma konusu olarak düzenlenmemiş ve üzerinde çalışılmamıştır.

Anayasal düzenlemeler ve çeşitli kanunların içinde ana başlıkları olmadan yer almıştır.

1970’lerden itibaren kişisel verilerin korunması alanında, Avrupa Devletlerinin bir kısmı hem özel hem de kamusal alanla ilgili olmak üzere geniş kapsamlı koruyucu kanunlar çıkarmışlardır. Aynı zamanda bu kanunların takibini sağlamak için ‘veri koruma kurumları’ oluşturmuşlardır (Tekin, 2014). Ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan hukuksal düzenlemeler göz önüne alındığında, yaşadığımız teknoloji çağında gizli bilgiler içerisinde kişisel verilerin en az koruma altında bulunan bilgiler olduğu görülmektedir (Zinovieva vd. 2023).

Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili derli toplu yapılan ilk çalışma Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) tarafından 1980 yılında kabul edilmiş olan “Gizliliğin Korunması ve Sınır Ötesi Kişisel Veri Akışları Hakkında Rehber İlkeler” (Guidelines on The Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data) adını taşıyan belgedir (Ersoy, 2009). Bu konuda Avrupa Birliği tarafından yapılan ilk çalışma ise Avrupa Konseyi’nin hazırladığı, 1 Ekim 1985 tarihinde yürürlüğe giren “Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi”dir (Becer, 2021). Her ne kadar kişisel verilerin korunması başlığı altında bir revizyon yapılarak yeni maddeler eklenmemiş olsa dahi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 8. maddesini günün koşullarına göre kişisel verilerin korunması kapsamında yorumlayarak karar vermeye başlamıştır (Uyarer Göçmen, 2019).

Yukarıda bahsi geçen düzenlemelerin öncülüğünde gelişen teknolojinin hızına paralel olarak, kişisel verilerin korunmasına yönelik yeni düzenlemeler seri ve sistemli bir şekilde yapılmaya devam etmiştir. Uluslararası düzeyde yapılan düzenlemeler şöyledir (Bakirel, 2020):

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) tarafından yapılan düzenleme:

- “Gizliliğin Korunması ve Sınır Ötesi Kişisel Veri Akışları Hakkında Rehber İlkeler” (Guidelines on The Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data).

Birleşmiş Milletler tarafından yapılan düzenlemeler:

- 10.12.1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi,

- 14 Ocak 1990 tarihinde Birleşmiş Milletler tarafından “Bilgisayarla İşlenen Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeler”.

Avrupa Konseyi tarafından yapılan düzenlemeler:

- 03.09.1953 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi,
- Özel Sektördeki Elektronik Veri Bankaları Karşısında Kişilerin Özel Hayatlarının Korunması Karşısında Tavsiye Kararı,
- Kamu Sektöründeki Elektronik Veri Bankaları Karşısında Kişilerin Özel Hayatlarının Korunması Karşısında Tavsiye Kararı,
- 1981 yılında çıkarılan 108 Sayılı Kişisel Verilerin Otomatik Olarak İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin Sözleşme.

Avrupa Birliği tarafından yapılan düzenlemeler:

- 25.10.1998 tarihinde 95/46/EC Sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Direktifi,
- 08.11.2001 tarihinde 181 No’lu Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması,
- Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi’ne Ek Denetleyici Makamlar ve Sınırışan Veri Akışına İlişkin Protokol,
- 24.05.2016 tarihli 2016 yılında 2016/679 Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR).

2.6. Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Kısa Tarihi

Türkiye’nin, Avrupa Konseyi, OECD, Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütlere üye bir devlet olması hasebiyle kişisel verilerin korunması alanında yasal düzenlemeler yapması gerekmektedir. Anayasa’da belirtildiği üzere Türkiye insan haklarına saygılı, demokratik bir hukuk devletidir (Tekin, 2014). Dolayısıyla hem uluslararası konumu hem de ulusal düzlemdeki anayasal formu açısından konuyla ilgili olarak başlı başına bir kanun çıkarması kaçınılmaz hale gelmiştir. Ancak ülkemizde kişisel verilerin korunmasının temel insan haklarıyla bağlantısının kurulması, bu alanda kanuni düzenlemelerin yapılması; uluslararası alanda yapılan çalışmalara oranla daha uzun zaman almıştır (Karıncu, 2019).

Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak ilk defa 6 Şubat 2004 tarihinde yürürlüğe giren “Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel Bilgilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik” ile bir düzenleme yapma yoluna gidilmiştir. Kanuni bir düzenleme olarak ise ilk defa 2005 yılında yürürlüğe giren 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ile kişisel verilerin hukuka aykırı olarak ele geçirilmesi, kayıt altına alınması ve belirtilen süreler içerisinde silinmemesi karşılığında cezai yaptırımlar belirlenmiştir. 2010 yılında 1982 Anayasası’nın 20. maddesine eklenen fıkra ile kişisel verilerin korunması anayasal düzlemde tanımlanmış olup kanuni bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu konusu belirtilmiştir (Bakırel, 2020). Bu düzenlemeye göre 1982 Anayasası 20/3 maddesi; *“Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.”* şeklinde bir düzenleme getirerek kişisel verilerin korunması anayasal güvence altına alınmıştır.

Anayasanın da uygun gördüğü şekilde yapılan çalışmalar neticesinde 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu 24.03.2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla birlikte Türk Hukuk sisteminde kişisel verilerin korunması ilk defa derli toplu bir şekilde düzenlenmiş olup özellikle anayasa, ceza kanunu, medeni kanunun bu alanda uygulanabilir hale gelmesini sağlamıştır (Orhan, 2021). Bu kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte Türkiye’de kişisel verilerin korunması müstakil bir kanunla düzenlenmiştir.

2.7. Kişilik Hakkının Kapsamı ve Özellikleri

İnsan dünya üzerinde aklını ve iradesini bilinçli şekilde kullanabilen tek canlıdır. Oluşturduğu bilince dayalı olarak yaşadığı çevre ve toplumu da kendi yaşantısı doğrultusunda düzenleyebilmektedir. Bu düzenleme ihtiyacı hukuk kurallarının oluşmasını ve hak kavramının insan yaşantısının en temel odak noktası haline gelmesini sağlamıştır (Günaydın, 2007). Çünkü insanların bireysel hayatlarında yaptıkları düzenlemeler çatışmalara ve kaosa sebep olmuş, insan haklarının sınırlarının belirlenmesini imkansız hale getirmiştir. Böylece devlet kurumlarının oluşması ve hukuk kurallarının ortaya

ıkması kaçınılmaz olmuştur. Tüm bu gelişmelerle birlikte evrensel insan haklarının ve kişi kavramının tanımlanması gerekmiştir. Hukuk düzeni belirleyeceği haklarla birlikte bu haklara sahip olacak kişileri de belirlemek durumunda kalmıştır (Oğuzman, 2005).

Kişi kavramı doğal bir kavram olmayıp hukuk düzeni tarafından üretilmiştir. Hukuki anlamda kişi; haklara ve borçlara sahip olabilmeyi ifade etmektedir. Bu anlamda sadece insanlar değil, kişi ve mal toplulukları da hak ve borç sahibi olabilmekte ve hukuki anlamda kişi kapsamı içine girebilmektedir (Avcıoğlu, 2018). Kişilik kavramı tarihte ilk olarak Roma hukuku döneminde hukuki bir kavram olarak ortaya çıkmışsa da özellikle 20. y.y.'ın ortalarından itibaren teknolojinin gelişmesine bağlı olarak üzerinde ısrarla durulan ve yasal zemine oturtulan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Yüksel, 2015).

Türk Medeni Kanunu'nda kişi kavramı net olarak tanımlanmamıştır (Zevkliler, 2000). Sadece kişiliğin korunması başlığı altında kişilik haklarını belirlemiştir. Kişilik hakkı genel olarak Türk Medeni Kanunu'nun 23-24-25. maddelerinde "Kişiliğin Korunması", Türk Borçlar Kanunu'nun 58. Maddesinde "Kişilik Hakkının Zedelenmesi" başlığı altında düzenlenmiştir (Turhan, 2018). Bu düzenlemeyle kişilik haklarından vazgeçme ve hakların sınırlandırılması, kişilik haklarına saldırının hukuka aykırılığı ve herhangi bir saldırı karşısında açılacak dava hakkı ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Kişi hayatta olması sebebiyle içinde bulunduğu maddi ve manevi unsurlarla bir bütünlük içerisinde kabul edilmektedir. Bu nedenle kişilik, bireyin her türlü maddi ve manevi unsurlarını kapsamaktadır (Becer, 2021). Kanunda bu unsurların tek tek sayılması mümkün olmamıştır. Çünkü kişilik hakları sayılamayacak kadar çok ve zamana, mekana, duruma göre değişkenlik göstermektedir (Akkurt, 2017). Doktrinde kişilik hakları kavramı açıklanırken; kişiliğin isim, resim, şeref, vücut bütünlüğü, hayat, özel hayatın gizliliği gibi maddi ve manevi unsurlardan oluştuğu belirtilmiştir (Aka, 2017).

Kişilik hakkı herkese karşı ileri sürülebilen mutlak nitelikli haklardandır (Aka, 2017). Kişilik hakları para ile değerlendirilen haklardan olmadığı için mal varlığı hakkı değil, şahıs varlığı hakları içerisinde değerlendirilmektedir (Honsel, 2022). Kişilik hakkı hukuk düzeni tarafından koruma altına alınan kişinin bedensel ve ruhsal bütünlüğüne, cinsel hayat dokunulmazlığına, onur ve haysiyetine, her türlü özgürlüğüne, resim, isim, ses, görüntü

gibi sırf insan olduğu için sahip olduğu haklar olarak belirlenebilmektedir (Serozan, 2011). Bir başka tanımlamaya göre kişilik hakkı; kişinin toplumsal alanda var olabilmesi ve bu varlığını devam ettirebilmesi, diğerk kişilerden ayrı bir şahsiyet oluşturabilmesi için hukuki koruma altına alınan bütün haklarını ifade etmektedir (Serdar, 1999).

Kişilik hakkı değerklerinin ve konusunun net bir biçimde sınırlandırılmamasının en önemli nedeni gelişen ve değışken dünyada kişilik hakkı kapsamının da her geçen gün yenilenebilir, değışebilir ve genişleyebilir olmasıdır (Karaman, 2018). Daha önce söz konusu olmayan birtakım hakların teknolojik değışimler ve çağın gereklerine uygun olarak kişilik hakkı konusu olabilmesi, kanunda belirlenen çerçeve ışığında hakimnin takdir yetkisini kullanmasına bağılıdır (Zevkliler, 2000).

Bireyin kişilik hakkına sahip olabilmesi için cinsiyet, medeni durum, din, dil, ırk gibi herhangi bir ayırım gözetilmeksizin, sadece insan olması sebebiyle sahip olduğu hak ehliyetinin bulunması ve bu haklarını kullanırken alacaklı ve borçlu konuma gelebilmesini sağlayacak fiil ehliyetine sahip olması yeterlidir (Atasoy, 2016). Kişiliğı oluşturan değerkler kişinin mal varlığı, manevi varlığı, ekonomik varlığı, kişisel durumu, hak ve fiil ehliyeti olarak gruplandırılabilir (Erdoğan ve Keskin, 2020). Bu haklar kişinin var olmasından kaynaklanan doğal haklardır ve kişilikten ayrılmaz bir bütündür. Kişinin maddi hakları doğuştan gelirken, manevi hakları ise toplum yaşantısı içerisinde varlık kazanmasıyla ortaya çıkmaktadır (Becer, 2021).

Kişilik hakkı genel olarak şu özellikleri taşımaktadır:

- Herkese karşı ileri sürülebilen mutlak haklardır.
- Kişinin hayatı, sağlığı, onuru, ismi, özel hayatı gibi maddi değerk ile ölçülemeyen şahıs varlığı hakları arasındadır.
- Vazgeçilmez, başkalarına devredilmez kişiye sıkı sıkıya bağılı haklardır.
- Çeşitli hukuki düzenlemeler içinde yasalarla korunan çok yönlü bir haktır
- Ölümden sonar mirasçılara geçmeyen haklardır (Altınışik, 2022).

2.8. Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Kapsamı

Türkiye’de kişisel verilerin korunmasına yönelik bir kanun çıkarılması Avrupa ülkelerine nispetle çok daha geç gerçekleşmiştir. 2010 yılında Anayasa’da yapılan bir düzenleme ile “*Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.*” hükmü getirilmiştir. Buna göre kişisel verilerin korunması hakkında yapılacak düzenlemenin ancak yasama yoluyla yapılması gerektiği vurgulanmıştır (URL-1, 2022). Bu anayasal düzenlemeden çok daha önce 1989 yılında meclis tarafından bir komisyon kurularak çalışmalara başlanılmışsa da sonuç alınamamıştır. 2000 ve 2008 yıllarında yeniden oluşturulan komisyonlar tarafından hazırlanan kanun tasarıları ise kanunlaşmamıştır.

Avrupa Komisyonu, OECD, Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlara üye olan Türkiye’de kişisel verilerin korunması ile ilgili net düzenlemeler yapılamaması uluslararası düzeyde ciddi bir eksiklik halini almıştır (Bakırel, 2020). AB ile yapılan vize muafiyeti görüşmeleri sırasında da AB’nin kişisel verilerin korunmasına ilişkin genel koruma sağlayan bir kanun yapılması şartını öne sürmesi, EUROPOL ve EUROJUST ile işbirliği yapılamaması, AİHM’in TCK md. 135 vd. düzenlemelerinin yeterli olmaması, 2016 yılındaki KVKK’nın düzenlenmesinde etkili olmuştur (Küzeci, 2019). Dünyadaki teknolojik ve hukuki gelişmeler sonrasında kişisel verilerin kanunla koruma altına alınması bir zorunluluk halini almıştır. Bu gelişmeler ve zaruretlar neticesinde 26.12.2014 tarihinde meclise sunulan kanun tasarısı 27.04.2016 tarihinde kanunlaşarak 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Erdoğan, 2022). Böylelikle Türk hukuk sistemindeki önemli bir eksiklik giderilmiştir. Bununla birlikte kişisel veri güvenliği sağlanarak, kişilerin ve kurumların işlem yapma özgürlüğü yasal koruma altına alınmıştır.

Kanunun gerekçesinde belirtildiği üzere kanunun amacı; temel hak ve özgürlükleri koruma altına almak, kişi mahremiyeti ve bilgi güvenliğini sağlamak, kişisel verilerin işlenmesini disiplin altına almaktır. Aynı gerekçede kanunun kapsamı ise verileri işlenen gerçek kişiler, verileri otomatik olan veya herhangi bir kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler, olarak belirtilmiştir (URL-2, 2019). Kanun gerekçesinden de anlaşılacağı üzere tüzel kişiler özel ve kamu tüzel kişileri olarak belirtilmemiştir. Bu durumda gerçek kişilerin yanı sıra özel ve kamu tüzel kişileri de

kanun kapsamında değerlendirilmektedir (Aşıkoğlu, 2018). KVKK kapsamında veri güvenliği sadece gerçek kişiler için değil, aynı zamanda veri paylaşımı yapan tüm özel ve tüzel kişileri de kapsamına dahil ederek kanunun koruma altına aldığı kişileri en geniş halinde belirlemiştir.

Otomatik olan sistemler insan faktörü olmaksızın bilgisayar, telefon gibi araçların işlemcileri üzerinden bilişim sistemlerinde gerçekleştirilmektedir. Veri kayıt sistemleri ise fiziki ya da elektronik ortamda tutulabilen kayıtlardır (URL-3, 2019). KVKK'nın kişi, konu ve zaman açısından uygulanma alanları kanunda açıkça gösterilmesine rağmen yer açısından uygulanma alanı net ve açık bir şekilde belirtilmemiştir (Çelik, 2022). Ancak Türk hukukunun uygulanabildiği her yerde KVKK'nın da geçerli olacağı varsayılabilir (Çekin, 2020). KVKK'nın uygulama alanlarının netleştirilmesi kanunun amacına uygun hareket edildiğinin göstergesidir. Kanunun uygulama alanlarının bu şekilde belirlilik kazanması, insanların özel hayatları ve kişisel verilerinin güvenliğinin koruma altına alınması açısından önem arz etmektedir.

KVKK'ya göre verilerin işlenmesinin bağlı olduğu şartlar şu şekilde belirlenebilir:

- Veriler işlenirken hukuk sistemindeki kurallara ve dürüstlük kurallarına uygun olmalı,
- Veri doğrulanabilir ve güncel olmalı,
- Belirli, açık ve meşru amaçlar için olmalı,
- Veri gerekli görülen zaman boyunca işlendiği amaçla sınırlı ve ölçülü olmalı (Savaş vd., 2020).

Ayrıca verilerin işlenme şartlarından önemli bir diğer husus ise açık rızadır. Kanunda belirtilen istisnai durumların dışında ilgili kişinin açık rızası dışında kişisel verilerin işlenmesi kesin olarak yasaklanmıştır.

2.9. 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun Özellikleri

07.04.2016 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Kişisel verilerin işlenmesinde öncelikli olarak özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak esastır (Madde-1)

- KVKK gerçek kişilerle kamu ve özel tüzel kişilerini kapsamaktadır (Madde-2)
- Kişisel veriler işlenirken hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun, amaca bağlı, sınırlı ve ölçülü olmalıdır (Madde-4)
- Kişisel veriler belirli, açık, meşru amaçlar için işlenmeli; gerektiğinde doğru ve güncel bilgiler vermelidir (Madde-4)
- İşlenen veriler kanunda belirtilen sürelerde saklanmalıdır (Madde-4)
- Kişisel veriler, kanunda belirtilen istisnai haller dışında kişilerin açık rızası doğrultusunda işlenebilir (Madde-5)
- Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri, kanunda özel nitelikli kişisel veri olarak sayılmıştır (Madde-6)
- Kanuna uygun olarak işlenmiş olan kişisel veriler, işlenme sebeplerinin ortadan kalkması durumunda kendiliğinden veya ilgili kişinin talebiyle veri sorumlusu tarafından silinir, yok edilir veya anonim hale getirilir (Madde-7)
- Kişisel veriler toplanırken ilgili kişiye; veri sorumlusunun kimliği, verilerin işlenme amacı, verileri toplama yöntemi ve hukuki amaç, veri aktarımının hangi koşullarda yapılabileceği, veri sorumlusu tarafından açıkça bildirilir (Madde-10)
- İşlenen veriler hakkında ilgili kişi; verilerin işlenip işlenmediği, amaca uygun kullanılıp kullanılmadığı, verilerin kimlere aktarıldığı, işlenen veriler hakkında bilgi edinme ve bir sıkıntı durumunda verilerin düzeltilmesini isteme hakkına sahiptir (Madde-11)
- Kişisel verilere ilişkin olarak işlenen suçlara 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 135 ila 140 ıncı madde hükümleri uygulanır (Madde-17)

2.10. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Kişisel Bilgilerin Korunması Konusu

Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı'na göre, sosyal bilgiler dersi ilkökul 4. sınıf ve ortaokul 5, 6, 7. sınıflarda okutulmaktadır. Sosyal bilgiler dersi konuları genel kültür, vatandaşlık, ekonomi, tarih gibi alanlarda oldukça kapsayıcı bir yelpazede olması sebebiyle, öğrencileri bilinçli birer vatandaş olarak hayata hazırlama noktasında önemli bir

etkiye sahiptir. Sosyal bilgiler dersi birden fazla farklı disiplinin birarada bulunduğu, temel kültür ve değerleri içerisinde barındıran ilköğretim öğrencilerine yönelik olarak hazırlanan bir derstir (Şahin, 2012). Sosyal bilgiler dersi ile öğrencilerin kendi toplumlarına ait mirası; sosyal, tarihsel, politik, kültürel ve ekonomik açılardan bir bütün olarak kavramalarını sağlamak hedeflenmektedir (Kemeh, 2015). ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi'nin çalışmaları dikkate alındığında, sosyal bilgiler dersinin amacını ülkelerinde bağımsız ve demokratik bir atmosfer içerisinde, farklı kültürleri bir arada yaşatan, kendini ve ülke vatandaşlarının refahını düşünerek hareket eden bilinçli vatandaşlar yetiştirmek olduğu söylenebilir (NCSS Curriculum Standards). Buna göre her ülke sosyal bilgiler dersinin içeriği hakkında kendi ihtiyaçlarını gözeterek karar almalıdır (İpek, 2011). Sosyal bilgiler dersi birbirinden farklı birçok alanda yetiştirdiği öğrencileri hem kendi ülkesindeki farklılıklara adapte olacak şekilde hem de globalleşen dünyada varlık kazanmasını sağlamaya yönelik olarak eğitmeyi amaçlamaktadır (Doğanay, 2002). Bu kadar geniş bir alanı kapsayan sosyal bilgiler dersi, gerek vatandaşlık alanında gerekse farklı toplumsal alanlarda toplumun farklı bileşenleriyle ilişki ve iletişim kurma anlamında kişisel veri paylaşımıyla ilgili olarak doğrudan ve dolaylı kazanımlara sahiptir.

Kişisel veri paylaşımının kaçınılmaz olduğu çağımız toplumunda kişisel veriler yasal korunma altına alınmıştır. Ancak bunun yanı sıra kişisel verilerin bilinçli, güvenli ve doğru amaçlarla paylaşılması; bu konuda yaşanabilecek problemler karşısında başvurulabilecek hukuki yolların bilinmesi de önem arz etmektedir. Sosyal bilgiler dersi amaç ve içeriği açısından kişisel verilerin korunması hakkında eğitim verilebilecek en uygun derslerden biridir. Bu anlamda sınıf düzeylerine göre Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan kazanımlar ait oldukları başlıklarla birlikte aşağıda verilmiştir (Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, 2018):

4. sınıf kazanımları;

- Birey ve toplum öğrenme alanında, *“Resmî kimlik belgesini inceleyerek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.”*
- Bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanında, *“Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.”*
- Etkin vatandaşlık öğrenme alanında, *“Çocuk olarak sahip olduğu haklara örnekler verir.”*

5. sınıf kazanımları;

- Birey ve toplum öğrenme alanında, *“Sahip olduğu haklarının farkında olan bir birey olarak katıldığı gruplarda aldığı rollerin gerektirdiği görev ve sorumluluklara uygun davranır.”*, *“Çocuk olarak haklarından yararlanmaya ve bu hakların ihlal edildiği durumlara örnekler verir.”*
- Bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanında, *“Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.”*, *“Sanal ortamda ulaştığı bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini sorgular.”*, *“Sanal ortamı kullanırken güvenlik kurallarına uyar.”*

6.sınıf kazanımları;

- Bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanında, *“Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar.”*, *“Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.”*

7. sınıf kazanımları;

- Birey ve toplum öğrenme alanında, *“İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular.”*, *“Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır.”*, *“İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir.”*
- Bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanında, *“Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliği inceler.”*
- Üretim dağıtım ve tüketim öğrenme alanında, *“Dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim ağında meydana getirdiği değişimleri analiz eder.”*

BÖLÜM III

3. ÇOCUKLARIN SAHİP OLDUĞU KİŞİLİK HAKLARI, VELAYET HAKKI, ÇOCUĞUN EHLİYETİ VE ÇOCUĞA AİT KİŞİSEL VERİLER

3.1. Çocuk Kimdir?

Hukuk alanyazında çocuk kavramı net olarak tanımlanmamış olsa da çocuğu koruma altına alan çok sayıda hem genel kanunlarda hem de çocuklara özel olarak çıkarılan kanunlarda yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Genel anlamda özellikle Medeni Kanun'un aile hukuku bölümünde çocuğun velayeti, vesayeti, evlat edinme ve soy bağı gibi konular, Türk Ceza Kanunu'nun çocuk istismarı ve suça sürüklenen çocukla ilgili cezai ve ıslah edici müeyyideleri bu düzenlemelere örnek teşkil etmektedir. Sosyal Hizmetler Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu da özel yasalara örnek olarak verilebilir.

Günlük dilde çocuk kavramı bir anne ve babanın biyolojik yavrusu olan kişi olarak tanımlanabilmektedir (Deniz, 2021). Türk Dil Kurumu Sözlüğüne (2023) bakıldığında ise çocuk kavramı şu şekillerde tanımlanmıştır: “Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak; Soy bakımından oğul veya kız, evlat; Küçük yaştaki erkek veya kız.”

Çocukların olgunlaşma ve karar verme yeterliliklerinin zayıf olması, büyüklerin velayeti ve vesayeti altında bulunmaları zorunluluğu gibi nedenlerle hukuki anlamda koruma altına alınmaları için ulusal ve uluslararası alanlarda özel bir takım yasal düzenlemeler yapılma ihtiyacı oluşmuştur. Bu anlamda uluslararası düzeyde Birleşmiş Milletler tarafından çıkarılan “Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”nin 1. Maddesine göre; daha erken yaşta reşit olma durumu müstesna 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılacaktır. Daha erken yaşta reşit olma durumu evlilik yoluyla veya mahkeme kararı ile oluşan erginlik halidir (Deniz, 2021).

15.07.2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun 3. Maddesinde yapılan tanımlamaya göre daha erken yaşta reşit olsa bile 18 yaşını doldurmamış her birey çocuk sayılacaktır. Türk hukukunda yapılan bu düzenlemeyle 18 yaş kesin olarak belirlenmiş ve böylece Birleşmiş Milletler’in yapmış

olduğu tanımlama sınırlandırılarak, evlilik yoluyla veya hakim kararıyla ergin kılınma (kazai rüşt) halinde dahi kişiler çocuk kabul edilerek koruma altına alınmıştır (Grassinger vd., 2009).

Medeni Kanun’nda çocuk soybağı kavramıyla ilişkilendirilerek tanımlanmıştır (Demirci ve Günseli, 2010). Buna göre ana ve baba soyundan gelen kişiler çocuk olarak kabul edilmiştir. TMK’nın soybağının kurulması hükümleri altında düzenlenen 282. Maddesinde belirtildiği üzere çocuk ile anne arasındaki soybağı doğumla kurulurken; baba ile olan soybağı evlilik, tanıma ve hakim hükmüyle kurulur. Ayrıca evlat edinme yoluyla da soybağı kurulur.

TMK’da çocuk kavramı hukuki anlamda özel koruma altında olması gereken küçüğü ifade etmek için kullanılmaktadır (Çelik, 2015). Bu noktada küçük ve çocuk kavramları arasında bir ayırım yapılması gerekliliği doğmaktadır. Çünkü çocuk her zaman küçük olmak durumunda değildir. Zira 18 yaşın altındaki her çocuk küçük olmasına rağmen soybağı tanımı üzerinden değerlendirildiğinde 18 yaşından büyük kişiler de çocuk olarak değerlendirilmektedir (Çelik, 2015). Hukuki alanda özel kanunlarla korunması gereken küçük çocukların anlaşılması gerekmektedir.

Dünyada insan haklarının gelişim sürecine bağlı olarak özel anlamda çocuk hakları da gündeme gelmiştir. Zamanla çocuk da toplum içerisinde bir birey olarak görülmeye başlanmış ve ayrıcalıklı olarak hak sahibi olması durumu gündeme gelmiştir (Washington, 2010). Böylece çocuk hakları yasalarla koruma altına alınmış, eğitim alması yönünde tedbirler oluşturulmuş, yaşamı ve gelişimi hakkında düzenlemeler yapılarak çocuk hukuku kavramı yasal alanda yerini almıştır (Lansdown vd., 2014).

Dünyada 20. yüzyılda çocuk haklarına ilişkin çalışmalar başlamış olup ilk resmi girişim 1912 yılında İsviçre’de yapılmıştır. Sonrasında 1921’de Brüksel’de bir kongre toplanarak Uluslararası Çocukları Koruma Birliği kurulmuştur. Çocuk haklarına dair milletlerarası düzeyde yapılan ilk düzenleme ise 1. Dünya Savaşı’ndan sonra 1924 yılında Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilen Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi’dir (Akyüz, 2013). Bu konuda yapılan ikinci düzenleme 1959 yılında yapılan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’dir (Dinç, Biçkin vd., 2004). 1989 yılında Birleşmiş Milletler Genel

Kurulu'nda oy birliği ile kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, uluslararası düzeyde en fazla ülke katılımıyla onaylanan en kapsamlı düzenleme olarak hala geçerliliğini sürdürmektedir (Akyüz, 2013).

3.2. Velayet Hakkı

Anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile tanımında anne ve babanın ebeveyn olarak çocuğun sağlık, eğitim, gözetim gibi konularda en yetkin kişiler olarak bir takım yükümlölükleri ve bazı hususlarda da çocuk üzerinde tasarruf hakları bulunmaktadır. Bu hak ve yükümlölükler hukuk alanyazınında velayet hakkı olarak düzenlenmektedir. Bu hak ve yükümlölükler, insanlık tarihi boyunca toplumsal farklılıklar ve gelişmişlik düzeyine bağlı olarak çeşitli şekillerde tezahür etmiştir. Geçmiş dönemlerde ataerkil toplumlarda velayet hakkı ailenin reisi konumundaki baba üzerinde olmakla birlikte çoğu zaman sınırları çizilmemiş geniş yetkiler vermiştir (Çetinkaya, 2009). Bu durumun ortaya çıkardığı insan onuruna yakışmayan hatta yaşama hakkını dahi hiçe sayan sonuçlar modern toplumlarda kabul gören insan hakları ve çocuk hakları konusunda düzenlemeler yapılmasının sebeplerinden birini oluşturmuştur.

Velayet hakkının hukuki tanımlaması; esas olarak küçüklerin, bazı özel durumlarda ise kısıtlıların kişiliği ve mal varlıkları üzerinde, onların güvenlik ve gözetimlerinin gerçekleştirilmesi için, anne ve babanın sahip oldukları hak, yetki ve vazifelerinin tümüdür (Dural vd., 2005). Bu minvalde velayet hakkı; çocuğun kişiliğinin korunması, malvarlığı değerlerinin korunması ve çocuğun hukuki manada temsili olmak üzere üç ana başlık altında değerlendirilebilir (Hatemi ve Serozan, 1993). Bu hukuki düzenlemeler ile velayet hakkı öncelikli olarak çocuklar ve daha sonra da anne-babalar için koruyucu ve sınırlandırıcı özellikler kazanmıştır (Çetinkaya, 2009). Anne babanın velayet hakkını kullanma yeterliliğe sahip olmamaları durumunda çocuğa hakim kararıyla bir vasi tayin edilir (Karabacak, 2006). Türk Medeni Kanunu'nun Hısımlık başlıklı ikinci kısmının altıncı ayrımı Velayet başlığı altında anne-baba ve çocuk açısından velayeti ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Anne babanın çocuğunun eğitimi, dini eğitimi, temsili, bakımı gibi konular bu düzenlemelerin içerisinde (TMK madde 335 vd.).

TMK madde 339'a göre; “Ana ve baba, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun

menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alır ve uygularlar. Çocuk, ana ve babasının sözünü dinlemekle yükümlüdür. Ana ve baba, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanılır; önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutarlar. Çocuk, ana ve babasının rızası dışında evi terk edemez ve yasal sebep olmaksızın onlardan alınamaz. Çocuğun adını ana ve babası koyar.”

TMK Madde 340’a göre; “Ana ve baba, çocuğu olanaklarına göre eğitirler ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimini sağlar ve korurlar. Ana ve baba çocuğa, özellikle bedensel ve zihinsel engelli olanlara, yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde, genel ve meslekî bir eğitim sağlarlar.”

TMK Madde 341’e göre; “Çocuğun dinî eğitimini belirleme hakkı ana ve babaya aittir. Ana ve babanın bu konudaki haklarını sınırlandıracak her türlü sözleşme geçersizdir. Ergin, dinini seçmekte özgürdür.”

TMK Madde 342’ye göre; “Ana ve baba, velâyetleri çerçevesinde üçüncü kişilere karşı çocuklarının yasal temsilcisidirler. İyiniyetli üçüncü kişiler, eşlerden her birinin diğerinin rızasıyla işlem yaptığını varsayabilirler. Vesayet makamlarının iznine bağlı hususlar dışında kısıtlıların temsiline ilişkin hükümler velâyetteki temsilde de uygulanır.”

3.2.1. Velayetin Doğuş Şekilleri

Türk Medeni Kanunu’na göre anne ve baba birbiriyle evlilerse velayet hakkı, anne ve babaya mahsus olmak üzere, çocuğun doğumuyla birlikte kendiliğinden başlar. Anne ve baba arasında evlilik bağı yok ise doğumla birlikte velayet hakkı anne için başlar. Boşanan eşlerin yeniden evlenmesi durumunda başkaca bir işleme gerek kalmadan velayet hakkı iki ebeveyn içinde yeniden tesis edilmiş olur (Öztan, 2004).

Boşanma durumunda yahut anne ve babanın velayet hakkına haiz olmadıkları durumlarda ise velayet hakkı hakim hükmü ile kurulur. Boşanma kararında hakim anne ya da babadan birine yahut ikisine birden, çocuğun menfaatlerini göz önünde bulundurarak, velayeti verir. Anne ve baba velayet hakkını kullanamayacak durumdalarsa yahut hayatta değillerse bu durumda da çocuğa bir vasi tayin edilmesine karar verilir (Öztan, 2004).

3.2.2. Velayeti Kullanabilecek Kişiler ve Özellikleri

Velayet hakkı kanunda genel kural olarak sadece anne ve babaya ait olarak düzenlenmiştir. Evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden itibaren 300 gün içinde doğan çocuklarla velayet ilişkisi doğumla birlikte kurulur (Özüğür, 2004). Evlat edinme halinde ise hakimın evlat edindirme kararını vermesiyle birlikte velayet hakkı kazanılmış olur (Akıntürk, 2006). TMK md. 314'e göre; "Ana ve babaya ait olan haklar ve yükümlülükler evlat edinene geçer." Kanun maddesinde geçen hak ve yükümlülük ifadesi yerleşik yargı kararlarına göre velayet hakkı olarak kabul edilmiştir (Olgaç, 1976).

Anne ve babanın birlikte velayet hakkına sahip olması demek kanuna göre; çocuğun bakım, gözetim, eğitim yükümlülüklerine eşit oranda ve birbirlerine destek vererek özen göstermeleri anlamına gelmektedir. Eşler velayet konusunda çocukla ilgili karar verirken anlaşmazlığa düşerlerse TMK md 195/2 uyarınca; "Hâkim, eşleri yükümlülükleri konusunda uyarır; onları uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin ortak rızası ile uzman kişilerin yardımını isteyebilir." (Şeker, 2006). Hakim çocuğun yararına olacak şekilde hüküm kurar. Velayet hakkının özellikleri ise şunlardır:

- Kamu düzenine ilişkin bir haktır.
- Çocuğun yararına uygun olarak kullanılması gerekir.
- Anne babanın şahsına sıkı sıkıya bağlı bir haktır.
- Kural olarak çocuğun erginliğiyle sona erer.
- Gerekli görüldüğünde sınırlandırılabilen bir haktır.
- Evlilik devam ettiği sürece kural olarak bölünemez (Karabacak, 2006).

3.3. Çocuğun Ehliyeti

Türk Medeni Kanunu kişilerin hak ve borçlara sahip olabilmeleri ve bunları kullanabilmeleri için kendilerine hukuki anlamda tanınan ehliyeti hak ve fiil ehliyeti olmak üzere ikiye ayırmıştır. Buna göre hak ehliyeti Kanunun 8. maddesinde düzenlendiği şekliyle şöyledir; "Her insanın hak ehliyeti vardır. Buna göre bütün insanlar, hukuk düzeninin sınırları içinde haklara ve borçlara ehil olmada eşittirler." Madde de açıkça belirtildiği üzere herhangi bir şart aranmaksızın hak ehliyetine sahip olmak için sadece

insan olmak yeterli görülmektedir (Gören, 2012). Bu da gösteriyor ki her çocuk istisnasız hak ehliyetine diğer tüm insanlarla eşit oranda sahiptir. Ancak Medeni Kanunda belirtilen 18 yaşını doldurma şartını tamamlayamadıkları için genel kural olarak çocuklar fiil ehliyetine sahip değildir. Zira Türk Ceza Kanunu 6/1-c maddesinde de açıkça ifade edildiği üzere; “18 yaşını doldurmamış kişi çocuktur.”

Fiil ehliyetine sahip olmamaları çocukların bir takım hukuki iş ve işlemleri yapamamaları sonucunu doğurur. Çünkü fiil ehliyeti kişinin kendi iradesiyle lehine ve aleyhine borç oluşturabilmesi ve medeni hukukun kendisine tanıdığı tüm hakları münferiden kullanabilmesini sağlamaktadır (Gençtürk, 2022). Borçlanma, ticari işletme kurma ve işletme, banka hesabı açma, iş sözleşmesi yapma, haklarından feragat etme, mal varlığı üzerinde tasarrufta bulunma gibi iş ve işlemleri tek başına yapamaz. Bunları kısmen veli ya da vasisi aracılığıyla yapar yahut fiil ehliyetine sahip oluncaya kadar bu hakları saklı tutulur. Yani hak ehliyeti pasif olarak kullanılmayı bekleyen ya da yetkin olan başkaları vasıtasıyla kullanılabilen bir hak iken fiil ehliyeti kişinin bizatihi kendisi tarafından kullanılan aktif bir haktır (Zevkliler, 1981).

Hukuki anlamda ayırt etme gücü doğruyu ve yanlış ayırabilme ve bunu akıl ilkelerine uygun olarak hayata geçirebilme yetisi olarak anlaşılmalıdır. Ayırt etme gücüne sahip bir birey yaptığı işlemin veya işlediği fiilin hukuki sonuçlarını anlayabilecek seviyede olmalıdır (Erkan, 2011). Kanun bir iki istisnai olayda yaş sınırını indirerek çocuğun hukuki işlemede bulunabilmesine cevaz vermiştir. İşte bu noktada yaş dışında çocuğun ayırt etme yeteneğine bakılması gerekliliği vurgulanmaktadır.

Türk Medeni Kanunu’nda fiil ehliyeti kişilerin mevcut şartları taşıyıp taşıyamamasına göre gruplandırılmıştır. Buna göre ayırt etme gücüne sahip kısıtlanmamış ve 18 yaşını doldurmuş kimseler tam ehliyetli; ergin olmasına rağmen ayırt etme gücünden yoksun bulunanlar tam ehliyetsiz; ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlılar ise sınırlı ehliyetsizler olarak gruplandırılmıştır (Şahin, 2014).

TMK madde 16’ya göre “*Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça, kendi işlemleriyle borç altına giremezler. Karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada bu rıza gerekli değildir.*”

Maddeden de açıkça anlaşılacağı üzere kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar ve karşılıksız kazandırmalar yasal temsilci rızası dışında tutulmuştur. Yani sınırlı ehliyetsiz çocukların da bahsi geçen işlemleri veli izni olmaksızın yapabilmektedirler.

3.4. Çocukların Sahip Olduğu Kişilik Hakları

Uluslararası düzeyde Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin onaylanmasıyla birlikte çocukların özerk olarak hak sahibi olabilecekleri kabul edilmiş olup ebeveyn hakları ile çocuk hakları arasında bir denge kurulmaya çalışılmıştır (Berrick vd., 2023). Devletler, uluslararası sözleşmeler ışığında yerel hukuksal düzenlemeler yapmaya başlamışlardır.

TMK’da kişilik hakları genel olarak düzenlenmiş ve kişilik haklarına yönelik saldırılara karşı korumacı ilkeler belirlenmiştir. Bu genel düzenlemeler dışında kanunda çocukların kişilik haklarına yönelik ayrıntılı düzenlemeler bulunmamakla birlikte velayet başlığı altında M.335’e göre “*Ergin olmayan çocuk, ana ve babasının velâyeti altındadır. Yasal sebep olmadıkça velâyet ana ve babadan alınamaz.*” şeklinde genel bir düzenlemeye yer verilmiştir. TMK’da velayetin kapsamı başlığı altında yapılan düzenleme ise; “*Ana ve baba, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alır ve uygularlar. Çocuk, ana ve babasının sözünü dinlemekle yükümlüdür. Ana ve baba, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanırırlar; önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutarlar. Çocuk, ana ve babasının rızası dışında evi terk edemez ve yasal sebep olmaksızın onlardan alınamaz. Çocuğun adını ana ve babası koyar.*” şeklindedir. Buna göre anne-baba ve çocuk arasındaki velayet ilişkisinin sınırları belirlenirken kanun bir esneklik tanımış ancak bu esnekliği de çocuğun yararına olacak şekilde kişilik haklarını da göz önünde bulundurarak dengede tutmaya çalışmıştır (Gültekin,2018).

Ancak Medeni Kanunda düzenlendiği üzere her insanın birey olmasından kaynaklanan kişilik hakları vardır. Bu kişilik hakları kanun güvencesi altında bulunmaktadır. Hakları kullanmak konusunda bir takım kısıtlamaları bulunsa da çocuklara dair kişilik haklarının korunması asla göz ardı edilemez. Kişilik hakları mutlak hak niteliğindedir ve yasal teminat altındadır (Hatemi ve Kalkan, 2013). Her insanın sahip olduğu kişilik haklarından ve bunların hukuki emniyetinden çocukların faydalanamaması söz konusu dahi değildir.

Kişilik hakları belirtildiği üzere mutlak haklardandır, kişinin maddi ve manevi varlığını bir bütün olarak kapsar (Gültekin, 2018). Bu haklar hiçbir şekilde bir başkasına devredilemez, kişiye sıkı sıkıya bağlı olan bu haklardan vazgeçilemez ve bu haklar ihlal eden herkese karşı korunur (Atlan, 2015).

Araştırmanın konusu açısından ortaokul öğrencilerinin kişilik hakları üzerinden olaya bakıldığında doğrudan yasal koruma altında bulunan bu haklar dolaylı olarak anne babanın ya da vasinin tasarrufunda olması bakımından özellikle veli ya da vasinin bu alandaki özgürlüğünün sınırları da üzerinde önemle durulması gereken konulardan biridir. Burada veli veya vasinin özgürlük alanı ile küçüğün kişisel hakları arasında hakkaniyete ve yasal ölçülülük oranına göre bir dengenin kurulması büyük önem arz etmektedir. Burada bahsi geçen ölçülü olmak kavramı, 2013/5126 başvuru numaralı AYM kararının gerekçesinde açıklandığı üzere, özellikle demokratik devletin temel unsurları göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir (Kontacı ve Aktosun, 2021).

3.5. Çocuklara Ait Kişisel Veri Kavramı

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'ndaki genel kişi hakları düzenlemeleri, Medeni Kanun'daki kişilik haklarına yönelik genel düzenlemeler ve velayet, vesayet hakkı kapsamında çocuk haklarının düzenlenmesi, Ceza Kanun'daki çocuklara özel pozitif ayrımcılık taşıyan koruyucu kanun maddelerinin dışında çocuklara özel kişilik hakkı korumaları uluslararası anlaşmalarda da yer almaktadır (Uçak, 2020). Bu düzenlemelerin bir kısmı genel olarak kişisel haklardan bahsederken, bazıları da özellikle çocuk haklarına yönelik olarak düzenlenmiştir. Ancak genel düzenlemelerin de çocukları kapsamına aldığı yadsınamaz bir gerçektir (Erdoğan, 2019).

Çocuk hakları konusunda düzenlenen en kapsamlı ve önemli uluslararası belge olan BM Çocuk Hakları Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin 16. Maddesine göre; “Hiçbir çocuğun özel yaşantısına aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamaz. Çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır.” Madde kapsamında değerlendirme yapıldığında, çocuğun anne babası ve diğer yasal temsilcileri dahil olmak üzere hiç kimse keyfi olarak veya haksız bir şekilde çocuğun özel hayatına müdahalede

bulunamaz. Ayrıca yine yasal düzenlemeler kapsamında çocukla ilgili olarak alınacak her türlü kararda çocuğun yararı gözetilmek zorundadır (Akdi, 2016).

Geleceğimizin inşasında çok önemli bir yere sahip olan ve bugün de dahil toplumun önemli bir kısmını oluşturan çocuklarımızın en hassas şekilde ve menfaatlerine yönelik olarak haklarının korunması öncelikle aile, varsa yasal temsilcileri ve eğitimcilerin başat görevlerindendir. Bu önemli ve hassas konu çocuğun yakın çevresi tarafından takip edilmekle birlikte devlet tarafından yapılan düzenlemeler de oldukça önem arz etmektedir (Uçak,2020). Bilhassa biz eğitimciler olarak hem aileleri hem de öğrencilerimizi kişisel hak ve verilerin korunması yönünde eğitmeli ve gerektiğinde yönlendirme yapmaktan kaçınmamalıyız.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

4.1. Araştırma Modeli

Çalışmanın deseni nitel araştırmadır. Nitel araştırma, araştırmacının insanların hayatlarını ve davranışlarını gözlemleyerek, insanlarla bire bir ayrıntılı görüşmeler yaparak, yaşantılarında edindikleri deneyimlerden yola çıkarak toplumsal ve kişisel olguları incelemesini sağlayan bir araştırma yöntemidir (Mertens, 2014). Nitel araştırmaların nicel araştırmalardan farkı tümevarıma dayalı örnekleme yöntemleri ile katılımcıları inceleyerek, yapılan araştırma çalışmasının amacına en uygun verileri analiz etmektir (Baltacı, 2018). Nitel araştırma yöntemi konusunda yapılan çok fazla tanımlama bulunmaktadır. Tüm bu tanımlamaların birleştiği ortak noktalar ise şöyledir; nitel araştırma, gözlem, yapılandırılmış veya yarı yapılandırılmış görüşme ve metin analizi gibi nitel veri toplama teknikleriyle insanların olayları algılamasını ve davranışa dönüştürmesini gerçekçi ve tümevarımsal bir şekilde ortaya konulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda yaşanan yoğun veri çeşitliliğine bağlı sıkıntıların önüne geçilebilmesi için kullanılacak en uygun yöntemlerden birisi de amaçlı örneklem yöntemidir (Baltacı, 2018). Amaçlı örneklem yönteminde araştırılan konu hakkında bilgi ve deneyim sahibi kişi veya grupların seçilmesi suretiyle oluşturulur (Yağar ve Dökme, 2018). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na ilişkin görüşlerini ortaya koyabilmek için amaçlı örneklem yönteminin uygun olduğuna karar verilmiştir.

4.2. Katılımcılar

Araştırmanın amacı doğrultusunda nitel verilerin toplanacağı katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme çeşitlerinden benzeşik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Benzeşik örnekleme yöntemindeki amaç, evrende küçük ve homojen bir örneklem grubu oluşturarak, bu grup üzerinde ayrıntılı bir çalışma yapmaktır (Neuman, 2014). Araştırma kapsamında nitel verileri toplamak için görüşme yapılan katılımcılar,

Bartın ilinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri arasından belirlenmiştir. Görüşme yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerine ilişkin dağılım Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1: Katılımcı özellikleri

Katılımcı Özellikleri		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	12	48
	Erkek	13	52
	Toplam	25	100

Tablo 3.1’e göre, 12’si kadın (%48) ve 13’ü erkek (%52) olmak üzere toplam 25 öğretmen ile araştırmanın amacı doğrultusunda görüşme yapılmıştır.

4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerin toplanmasında demografik bilgi formu, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve olay metinleri formu kullanılmıştır (Ek-1). Bu veri toplama araçları araştırmanın amacı doğrultusunda uzmanlardan görüş alınarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Veri toplama araçları, 2022-2023 eğitim-öğretim yılı sürecinde, Bartın ilinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ile görüşme yapılarak uygulanmıştır.

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu için hazırlanan sorular, daha önceden katılımcılara herhangi bir ipucu vermeyen açık uçlu sorulardır (Merriam, 2013). Görüşme formunda araştırmanın amacı doğrultusunda on beş (15) adet açık uçlu soru ve beş adet sonucu görüşülen öğretmenler tarafından tamamlanacak olay metninden oluşan bir bölüm yer almıştır. Demografik bilgi formunda cinsiyet değişkenine yer verilmiştir.

4.4. Verilerin Toplanması

On beş (15) adet açık uçlu soru ve beş (5) adet sonucu görüşülen öğretmenler tarafından tamamlanacak olay metninden oluşan görüşme formu, Etik Kurul’dan ve Bartın İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden alınan izin doğrultusunda uygulanmıştır. Bartın ilinde milli eğitim müdürlüğüne bağlı okullarda çalışan 25 sosyal bilgiler öğretmeniyle okullarına gidilerek bire bir görüşmeler yapılarak mevcut veriler elde edilmiştir.

4.5. Verilerin Analizi

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme ve olay metinlerini tamamlama formu ile elde edilen nitel verilerin analizinin içerik analizi yöntemi ile yapılması uygun görülmüştür. İçerik analizi, nitel veri araçlarının araştırma konusuna uygunluk derecesini değerlendirip, herhangi bir nitel verinin anlamlandırılması için gösterilen gayreti ifade etmek için kullanılır (Patton, 2002). Nitel veri; tümevarım yöntemini ile insanların gündelik yaşantılarındaki algı ve davranışlarını doğrudan ortaya çıkarır (Miles ve Huberman, 2015). Bu araştırmada nitel veri analizinde elde edilen verilerden ortaya çıkan anlamlar ve araştırmanın amacı ile alt problemleri bulguların yorumlanmasında dikkate alınmıştır.

Araştırmada içerik analizi yoluyla elde edilen temel anlamlar tema adı altında toplanmış ve nitel verilerin analizi tümevarımsal yaklaşımla yapılmıştır. Temaların oluşturulmasında ve analizinde uzman görüşü alınmıştır. Bulgular arasındaki anlamsal farklılıklar cinsiyete göre değerlendirilmiştir. Katılımcıların görüşme sorularına verdikleri tüm cevaplar dikkate alınmıştır. Bulgular kısmında yapılan açıklamalarda sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine de yer verilmiştir. Tüm nitel veriler oluşturulan temalara göre sunulmuştur. Katılımcıların görüşlerine ilişkin kodlamalar, cinsiyetlerine göre K1, K2, ..., E1, E2, ... şeklinde yapılmıştır.

BÖLÜM V

BULGULAR

Bu bölümde araştırmadaki alt problemler doğrultusunda elde edilen bulgulara ve bu bulgulara ait yorumlara yer verilmiştir.

5.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kişisel Veri İhlali ve Özgürlük Bağlantısına İlişkin Görüşleri

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Kişisel veri ihlalinin temel özgürlük haklarına müdahale olduğunu düşünüyor musunuz? Nedenini açıklayınız.” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin dağılım Tablo 5.1’de verilmiştir.

Tablo 5.1:Cinsiyete göre öğretmenlerin “Kişisel veri ihlalinin temel özgürlük haklarına müdahale olduğunu düşünüyor musunuz? Nedenini açıklayınız.” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	f	%	f	%
1. Hak ihlalidir	1	4	2	8	3	12
2. Güvenlik sorunu oluşturur	5	20	2	8	7	28
3. Özgürlüğü kısıtlar	5	20	5	20	10	40
4. Neden Bildirmeyenler	1	4	4	16	5	20
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Kişisel veri ihlalinin temel özgürlük haklarına müdahale olduğunu düşünüyor musunuz? Nedenini açıklayınız.” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların tamamı (%100) sorunun ilk kısmı için evet cevabını vermişlerdir. Sorunun ikinci kısmı için bildirdikleri nedenler ise en fazla ‘özgürlüğü kısıtlar’ (%40), ikinci olarak ‘güvenlik sorunu oluşturur’ (%28) ve üçüncü olarak ‘hak ihlalidir’ temasına (%12) yer verdikleri, beş öğretmenin de neden bildirmediği sadece evet cevabı verdikleri görülmektedir. Kadın öğretmenlerin özgürlük ve güvenlik kısıtlamasını, erkek öğretmenlerin ise özgürlük kısıtlamasını ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. Örneğin E3 “Kişilerin temel hak ve özgürlüklerine müdahale evrensel bir suçtur.” ifadesiyle özgürlük

temasına vurgu yapmıştır. Öğretmenlerin, kişisel veri ihlali ve özgürlük bağlantısına ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

5.2. Kişisel Veri Örneklerine İlişkin Görüşleri

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplara göre “kişisel veri denilince kimlik bilgisi” cevabını verenlerin dağılımı Tablo 5.2.1’de verilmiştir.

Tablo 5.2.1: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Kişisel veri denilince kimlik bilgisi” cevabını verenlerin dağılımı

Cinsiyet	f	%
1. Kadın	11	47,8
2. Erkek	12	52,1
Toplam	23	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen 3 örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcılardan toplam 23 kişi olmak üzere; kadın öğretmenlerden 11’inin (%47,8) erkek öğretmenlerden ise 12’sinin (%52,1) kimlik bilgisi cevabını verdikleri görülmüştür. Kimlik bilgisini kişisel veri olarak görenlerin ağırlıklı olarak erkek öğretmenler olduğu ve bu hususun cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplara göre “kişisel veri denilince aile nüfus bilgisi” cevabını verenlerin dağılımı Tablo 5.2.2’de verilmiştir.

Tablo 5.2.2: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Kişisel veri denilince aile nüfus bilgisi” diyenlere yönelik cevapların dağılımı

Cinsiyet	f	%
1. Kadın	1	14,2
2. Erkek	6	85,7
Toplam	7	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcılardan toplam 7 kişi olmak üzere; kadın

öğretmenlerden 1'inin (%14,2) erkek öğretmenlerden ise 6'sının (%85,7) aile nüfus bilgisi cevabını verdikleri görülmüştür. Aile nüfus bilgisini kişisel veri olarak görenlerin ağırlıklı olarak erkek öğretmenler olduğu ve bu hususun cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplara göre “kişisel veri denilince banka hesap no/ekonomik bilgiler” cevabını verenlerin dağılımı Tablo 5.2.3’de verilmiştir.

Tablo 5.2.3:Cinsiyete göre öğretmenlerin “Kişisel veri denilince banka hesap no/ekonomik bilgiler” diyenlere yönelik cevapların dağılımı

Cinsiyet	f	%
1. Kadın	1	20
2. Erkek	4	80
Toplam	5	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcılardan toplam 5 kişi olmak üzere; kadın öğretmenlerden 1'inin (%20) erkek öğretmenlerden ise 4'ünün (%80) banka hesap no/ekonomik bilgiler cevabını verdikleri görülmüştür. Banka hesap no/ekonomik bilgileri kişisel veri olarak görenlerin ağırlıklı olarak erkek öğretmenler olduğu ve bu hususun cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplara göre “kişisel veri denilince eğitim bilgisi” cevabını verenlerin dağılımı Tablo 5.2.4’de verilmiştir.

Tablo 5.2.4: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Kişisel veri denilince eğitim bilgisi” diyenlere yönelik cevapların dağılımı

Cinsiyet	f	%
1. Kadın	0	0
2. Erkek	3	100
Toplam	3	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcılardan toplam 3 erkek öğretmenin (%100) eğitim

bilgisi cevabını verdikleri görülmüştür. Eğitim bilgisini kişisel veri olarak görenlerin sadece erkek öğretmenler olduğu ve bu hususun cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplara göre “kişisel veri denilince telefon/adres bilgisi” cevabını verenlerin dağılımı Tablo 5.2.5’de verilmiştir.

Tablo 5.2.5: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Kişisel veri denilince telefon/adres bilgisi” diyenlere yönelik cevapların dağılımı

Cinsiyet	f	%
1. Kadın	11	84,6
2. Erkek	2	15,3
Toplam	13	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcılardan toplam 13 olmak üzere; kadın öğretmenlerden 11’inin (%84,6) erkek öğretmenlerden ise 2’sinin (%15,3) telefon/adres bilgisi cevabını verdikleri görülmüştür. telefon/adres bilgisini, kişisel veri olarak görenlerin ağırlıklı olarak kadın öğretmenler olduğu ve bu hususun cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplara göre “kişisel veri denilince aile/özel hayat bilgisi” cevabını verenlerin dağılımı Tablo 5.2.6’da verilmiştir.

Tablo 5.2.6: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Kişisel veri denilince aile/özel hayat bilgisi” diyenlere yönelik cevapların dağılımı

Cinsiyet	F	%
1. Kadın	2	100
2. Erkek	0	0
Toplam	2	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcılardan sadece 2’si (%100) kadın öğretmenin aile/özel hayat bilgisi cevabını verdikleri görülmüştür. Aile/özel hayat bilgisini kişisel veri

olarak görenlerin sadece kadın öğretmenler olduğu ve bu hususun cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplara göre “kişisel veri denilince sosyal medya hesapları/şifreler” cevabını verenlerin dağılımı Tablo 5.2.7’de verilmiştir.

Tablo 5.2.7: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Kişisel veri denilince sosyal medya hesapları/şifreler” diyenlere yönelik cevapların dağılımı

Cinsiyet	F	%
1. Kadın	1	20
2. Erkek	4	80
Toplam	5	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcılardan toplam 5 kişi olmak üzere; kadın öğretmenlerden 1’i (%20) erkek öğretmenlerden ise 4’ünün (%80) sosyal medya hesapları/şifreler bilgisi cevabını verdikleri görülmüştür. Sosyal medya hesabı/şifreler bilgisini kişisel veri olarak görenlerin ağırlıklı olarak erkek öğretmenler olduğu ve bu hususun cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplara göre “kişisel veri denilince fotoğraf, video, ses kaydı” cevabını verenlerin dağılımı Tablo 5.2.8’de verilmiştir.

Tablo 5.2.8: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Kişisel veri denilince fotoğraf, video, ses kaydı” diyenlere yönelik cevapların dağılımı

Cinsiyet	f	%
1. Kadın	3	60
2. Erkek	2	40
Toplam	5	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcılardan toplam 5 kişi olmak üzere; kadın öğretmenlerden 3’ünün (%60) erkek öğretmenlerden ise 2’sinin (%40) fotoğraf, video, ses kaydı cevabını verdikleri görülmüştür. Fotoğraf, video, ses kaydını kişisel veri olarak

görenlerin ağırlıklı olarak kadın öğretmenler olduğu ve bu hususun cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplara göre “kişisel veri denilince sağlık bilgisi” cevabını verenlerin dağılımı Tablo 5.2.9’da verilmiştir.

Tablo 5.2.9: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Kişisel veri denilince sağlık bilgisi” diyenlere yönelik cevapların dağılımı

Cinsiyet	F	%
1. Kadın	2	100
2. Erkek	0	0
Toplam	2	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcılardan sadece 2 kadın öğretmenin sağlık bilgisi cevabını verdikleri görülmüştür. Sağlık bilgisini kişisel veri olarak görenlerin sadece kadın öğretmenler olduğu ve bu hususun cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplara göre “kişisel veri denilince siyasi düşünce” cevabını verenlerin dağılımı Tablo 5.2.10’da verilmiştir.

Tablo 5.2.10: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Kişisel veri denilince siyasi düşünce” diyenlere yönelik cevapların dağılımı

Cinsiyet	F	%
1. Kadın	1	1
2. Erkek	0	0
Toplam	1	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcılardan sadece bir kadın öğretmenin siyasi düşünce cevabını verdiği görülmüştür. Siyasi düşünceyi kişisel veri olarak görenlerin sadece kadın öğretmenler olduğu ve bu hususun cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplara göre “kişisel veri denilince parmak izi” cevabını verenlerin dağılımı Tablo 5.2.11’de verilmiştir.

Tablo 5.2.11: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Kişisel veri denilince parmak izi” diyenlere yönelik cevapların dağılımı

Cinsiyet	f	%
1. Kadın	1	1
2. Erkek	0	0
Toplam	1	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Kişisel veri denilince aklınıza gelen üç örneği yazar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcılardan sadece bir kadın öğretmenin parmak izi cevabını verdiği görülmüştür. Parmak izini kişisel veri olarak görenlerin sadece kadın öğretmenler olduğu ve bu hususun cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

5.3. Kişisel verilerin korunma nedenlerine dair görüşleri

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Sizce kişisel veri neden korunmalıdır?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin dağılım Tablo 5.3’de verilmiştir.

Tablo 5.3: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Sizce kişisel veri neden korunmalıdır?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	f	%	f	%
1. Güvenlik	6	24	6	24	12	48
2. Özel hayat	2	8	2	8	4	16
3. İkisi de (güvenlik ve özel hayat)	4	16	5	20	9	36
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Sizce kişisel veri neden korunmalıdır?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların bildirdikleri nedenler en fazla ‘güvenlik’ (%48), ikinci olarak ‘ikisi de (güvenlik ve özel hayat)’ (%36) ve üçüncü olarak ‘özel hayat’ temasına (%16) yer verdikleri görülmektedir. Kadın öğretmenlerin de erkek öğretmenlerin de güvenlik temasını ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. E8 “bilgilerin anında ve bir çok

kişiyi ulaşması gelecek ve anlık güvenlik sıkıntısı oluşturur” ve K2 ”Çünkü suistimale açıktır. Kötü amaçlarla kullanılabilir. İnternet alışverişinin yoğun olduğu bu dönemde dolandırıcılığa kapı açabilir.” ifadeleriyle güvenlik temasına vurgu yapmışlardır. Öğretmenlerin, kişisel verinin korunma nedenlerine ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

5.4. Özellikle Korunma Altına Alınması Gereken Kişisel Verilere İlişkin Görüşleri

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Özellikle hangi kişisel verilerinizin koruma altında olmasını istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplara göre “telefon ve adres bilgileri koruma altında olmalıdır” cevabını verenlerin dağılımı Tablo 5.4.1’de verilmiştir.

Tablo 5.4.1: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Özellikle telefon ve adres bilgileri koruma altında olmalıdır” diyenlerin cevaplarının dağılımı

Cinsiyet	F	%
1. Kadın	7	70
2. Erkek	3	30
Toplam	10	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Özellikle hangi kişisel verilerinizin koruma altında olmasını istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcılardan toplam 10 kişi olmak üzere; kadın öğretmenlerden 7’sinin (%70) erkek öğretmenlerden ise 3’ünün (%30) telefon ve adres bilgileri cevabını verdikleri görülmüştür. Telefon ve adres bilgilerinin korunması gereken kişisel veri olarak görenlerin ağırlıklı olarak kadın öğretmenler olduğu ve bu hususun cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Özellikle hangi kişisel verilerinizin koruma altında olmasını istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplara göre “fotoğraf, video, ses kaydı koruma altında olmalıdır” cevabını verenlerin dağılımı Tablo 5.4.2’de verilmiştir.

Tablo 5.4.2: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Özellikle fotoğraf, video ve ses kaydı koruma altında olmalıdır” diyenlerin cevaplarının dağılımı

Cinsiyet	F	%
1. Kadın	4	50
2. Erkek	4	50
Toplam	8	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Özellikle hangi kişisel verilerinizin koruma altında olmasını istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcılardan toplam 8 kişi olmak üzere; kadın öğretmenlerden 4’ünün (%50) erkek öğretmenlerden de 4’ünün (%50) fotoğraf, video ve ses kaydı cevabını verdikleri görülmüştür. Fotoğraf, video, ses kaydını korunması gereken kişisel veri olarak görenlerin kadın öğretmenler ve erkek öğretmenler arasında eşit oranda olduğu ve bu hususun cinsiyete göre farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Özellikle hangi kişisel verilerinizin koruma altında olmasını istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplara göre “kimlik bilgileri koruma altında olmalıdır” cevabını verenlerin dağılımı Tablo 5.4.3’de verilmiştir.

Tablo 5.4.3: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Özellikle kimlik bilgileri koruma altında olmalıdır” diyenlerin cevaplarının dağılımı

Cinsiyet	F	%
1. Kadın	5	45
2. Erkek	6	55
Toplam	11	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Özellikle hangi kişisel verilerinizin koruma altında olmasını istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcılardan toplam 11 kişi olmak üzere; kadın öğretmenlerden 5’inin (%45) erkek öğretmenlerden ise 6’sının (%55) kimlik bilgileri cevabını verdikleri görülmüştür. Kimlik bilgilerinin korunması gereken kişisel veri olarak görenlerin ağırlıklı olarak erkek öğretmenler olduğu ve bu hususun cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Özellikle hangi kişisel verilerinizin koruma altında olmasını istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplara göre “banka hesap no/ekonomik bilgiler koruma altında olmalıdır” cevabını verenlerin dağılımı Tablo 5.4.4’de verilmiştir.

Tablo 5.4.4: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Özellikle banka hesap no/ekonomik bilgileri koruma altında olmalıdır” diyenlerin cevaplarının dağılımı

Cinsiyet	F	%
1. Kadın	3	60
2. Erkek	2	40
Toplam	5	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Özellikle hangi kişisel verilerinizin koruma altında olmasını istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcılardan toplam 5 kişi olmak üzere; kadın öğretmenlerden 3’ünün (%60) erkek öğretmenlerden ise 2’sinin (%40) banka hesap no/ekonomik bilgileri cevabını verdikleri görülmüştür. Banka hesap numarası/ekonomik bilgilerinin korunması gereken kişisel veri olarak görenlerin ağırlıklı olarak kadın öğretmenler olduğu ve bu hususun cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Özellikle hangi kişisel verilerinizin koruma altında olmasını istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplara göre “sosyal medya hesap ve paylaşım bilgileri koruma altında olmalıdır” cevabını verenlerin dağılımı Tablo 5.4.5’de verilmiştir.

Tablo 5.4.5: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Özellikle sosyal medya hesap ve paylaşım bilgileri koruma altında olmalıdır” diyenlerin cevaplarının dağılımı

Cinsiyet	F	%
1. Kadın	2	40
2. Erkek	3	60
Toplam	5	52

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Özellikle hangi kişisel verilerinizin koruma altında olmasını istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcılardan toplam 5 kişi olmak üzere; kadın öğretmenlerden 2’sinin (%40) erkek öğretmenlerden ise 3’ünün (%60) sosyal medya hesapları/şifreler cevabını verdikleri görülmüştür. Sosyal medya hesapları/şifreler bilgilerinin korunması gereken kişisel veri olarak görenlerin ağırlıklı olarak erkek öğretmenler olduğu ve bu hususun cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Özellikle hangi kişisel verilerinizin koruma altında olmasını istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplara göre “sağlık bilgileri koruma altında olmalıdır” cevabını verenlerin dağılımı Tablo 5.4.6’de verilmiştir.

Tablo 5.4.6: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Özellikle sağlık bilgileri koruma altında olmalıdır” diyenlerin cevaplarının dağılımı

Cinsiyet	F	%
1. Kadın	2	67
2. Erkek	1	23
Toplam	3	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Özellikle hangi kişisel verilerinizin koruma altında olmasını istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcılardan toplam 3 kişi olmak üzere; kadın öğretmenlerden 2’sinin (%67) erkek öğretmenlerden ise birinin (%23) sağlık bilgileri cevabını verdikleri görülmüştür. Sağlık bilgilerinin korunması gereken kişisel veri olarak görenlerin ağırlıklı olarak kadın öğretmenler olduğu ve bu hususun cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Özellikle hangi kişisel verilerinizin koruma altında olmasını istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplara göre “bütün kişisel bilgiler koruma altında olmalıdır” cevabını verenlerin dağılımı Tablo 5.4.7’de verilmiştir.

Tablo 5.4.7: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Özellikle bütün kişisel bilgiler koruma altında olmalıdır” diyenlerin cevaplarının dağılımı

Cinsiyet	F	%
1. Kadın	2	50
2. Erkek	2	50
Toplam	4	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Özellikle hangi kişisel verilerinizin koruma altında olmasını istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcılardan toplam 4 kişi olmak üzere; kadın öğretmenlerden 4’ünün (%50) erkek öğretmenlerden de 4’ünün (%50) bütün kişisel bilgiler cevabını verdikleri görülmüştür. Erkek ve kadın öğretmenler eşit oranda bütün kişisel bilgilerinin korunması gereken kişisel veri olarak görmekte ve bu hususun cinsiyete göre farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

5.5. Öğrencinin Sınav Kâğıdına Yazdığı Notun Kişisel Veri Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Öğrencinin sınav kâğıdına yazdığı, öğretmene yönelik özel not sizce kişisel veri sayılır mı? ” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin dağılım Tablo 5.5’de verilmiştir.

Tablo 5.5: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Öğrencinin sınav kâğıdına yazdığı, öğretmene yönelik özel not sizce kişisel veri sayılır mı?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	f	%	f	%
1. Evet	5	20	6	24	11	44
2. Hayır	6	24	7	28	13	52
3. İçeriğine Bağlı	1	4	0	0	1	4
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Öğrencinin sınav kâğıdına yazdığı, öğretmene yönelik özel not sizce kişisel veri sayılır mı?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların en fazla ‘hayır’ (%52), ikinci olarak ‘evet’ (%44) ve üçüncü olarak ‘içeriğine bağlı’ cevabı verdikleri görülmektedir. Erkek öğretmenlerin de kadın öğretmenlerin de öğrenci sınav kâğıdındaki öğretmene yönelik notun özel not olmadığı konusunda, daha çok hayır dediği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin, öğrenci sınav kâğıdındaki öğretmene yönelik notun özel not olduğuna ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

5.6. Sosyal Medya Hesaplarından Öğrencilere Ait Görüntü Paylaşımına İlişkin Görüşleri

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Sosyal medya hesaplarınızdan öğrencilerinize ait video ve resim paylaşımı yapıyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin dağılım Tablo 5.6’de verilmiştir.

Tablo 5.6: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Sosyal medya hesaplarınızdan öğrencilerinize ait video ve resim paylaşımı yapıyor musunuz?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	f	%	f	%
1. Evet	1	4	2	8	3	12
2. Hayır	8	32	10	40	18	72
3. İzin alarak	2	8	1	4	3	12
4. Sadece okul etkinliklerinde	1	4	0	0	1	4
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal medya hesaplarınızdan öğrencilerinize ait video ve resim paylaşımı yapıyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların en fazla

‘hayır’ (%72), ikinci olarak ve eşit oranda ‘hayır’/‘izin alarak’ (%12) ve üçüncü olarak ‘sadece okul etkinliklerinde’ (%4) verdikleri görülmektedir. Kadın ve erkek öğretmenlerin verdikleri cevapların birbirine yakın oranda benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin, sosyal medya hesaplarından öğrencilere ait video ve resim paylaşımına ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

5.7. Öğrencilere Ait Görüntü Paylaşımı Yapılırken Kimden İzin Alınacağına İlişkin Görüşleri

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Öğrencilerinize ait video ve resimleri paylaşırken öğrencinizden mi velisinden mi izin alırsınız?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin dağılım Tablo 5.7’de verilmiştir.

Tablo 5.7: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Öğrencilerinize ait video ve resimleri paylaşırken öğrencinizden mi velisinden mi izin alırsınız?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	f	%	f	%
1. Öğrenci	4	16	1	4	5	20
2. Veli	1	4	2	8	3	12
3. Her ikisi de	6	24	7	28	13	52
4. Asla paylaşmam	1	4	3	12	4	16
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Öğrencilerinize ait video ve resimleri paylaşırken öğrencinizden mi velisinden mi izin alırsınız?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların en fazla ‘her ikisi de’ (%52), ikinci olarak ‘öğrenci’ (%20), üçüncü olarak ‘asla paylaşmam’ ve dördüncü olarak da ‘veli’ (%12) cevabını verdikleri cevabını verdiği görülmektedir. Kadın ve erkek öğretmenlerin yakın oranlarda her ikisinden de izin alırım cevabını vermelerine rağmen, kadın öğretmenlerin ikinci sırada daha çok öğrenciden, erkek öğretmenlerin ise veliden izin alırım cevabını ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin, öğrenciye ait resim ve video paylaşımında izin alınacak kişilere ilişkin düşüncelerinin, kısmen cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

5.8. Öğrencinin Anlattığı Problemin Başkalarıyla Paylaşımına Dair Görüşleri

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Öğrencilerinizin size anlattığı kişisel ya da ailevi bir problemini öğretmen arkadaşlarınızla paylaşır mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin dağılım Tablo 5.8’de verilmiştir.

Tablo 5.8: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Öğrencilerinizin size anlattığı kişisel ya da ailevi bir problemini öğretmen arkadaşlarınızla paylaşır mısınız?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	f	%	f	%
1. Evet	1	4	1	4	2	8
2. Hayır	3	12	8	32	11	44
3. İlgili Kişilere Durumu Bildiririm	8	32	4	16	12	48
Toplam	12	48	13	52	100	

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Öğrencilerinizin size anlattığı kişisel ya da ailevi bir problemini öğretmen arkadaşlarınızla paylaşır mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların en fazla ‘ilgili kişilere bildiririm’ (%48), ikinci olarak ‘hayır’ (%44) ve üçüncü olarak ‘evet’ temasına (%8) cevabını verdiği görülmektedir. Kadın öğretmenlerin ilgili kişilere bildiririm, erkek öğretmenlerin ise hayır cevabını ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. K10 “bilmeleri gerektiğinde ilgililere söylerim” diyerek ilgili kişilere bildiririm temasına vurgu yapmıştır. Öğretmenlerin, öğrencinin özel problemlerini başkalarına anlatmaya ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

5.9. Öğrencinin Rehberlik Servisiyle Görüşmesi Gereken Konuyu Önce Öğretmene Anlatmasına Dair Görüşleri

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Rehberlik servisini ilgilendiren bir konuda öğrencinizi rehberliğe yönlendirmeden önce olayı ayrıntılarıyla size anlatmasını ister misiniz?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin dağılım Tablo 5.9’de verilmiştir.

Tablo 5.9: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Rehberlik servisini ilgilendiren bir konuda öğrencinizi rehberliğe yönlendirmeden önce olayı ayrıntılarıyla size anlatmasını ister misiniz?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	f	%	f	%
1. Evet	6	24	7	28	13	52
2. Hayır	6	24	6	24	12	48
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Rehberlik servisini ilgilendiren bir konuda öğrencinizi rehberliğe yönlendirmeden önce olayı ayrıntılarıyla size anlatmasını ister misiniz?” sorusuna en fazla ‘evet’ (%52), ikinci olarak ‘hayır’ oluşturur’ (%48) cevabı verdikleri görülmektedir. Kadın öğretmenlerin yarı yarıya evet ve hayır, erkek öğretmenlerin daha çok evet dedikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin, rehberlik servisini ilgilendiren bir konuda olayı önce kendilerinin öğrenmelerine ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

5.10. Öğrenci ve Veli İletişim Bilgilerinin Diğer Öğretmenlerle Paylaşılmasına Dair Görüşleri

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Öğrencinizin veya velisinin telefon numarasını diğer öğretmen arkadaşlarınızla paylaşır mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin dağılım Tablo 5.10’de verilmiştir.

Tablo 5.10: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Öğrencinizin veya velisinin telefon numarasını diğer öğretmen arkadaşlarınızla paylaşır mısınız?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	f	%	f	%
1. Evet	6	24	5	20	11	44
2. Hayır	2	8	4	16	6	24
3. İzin alarak	4	16	4	16	8	32
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Öğrencinizin veya velisinin telefon numarasını diğer öğretmen arkadaşlarınızla paylaşır mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların en fazla ‘evet’ (%44), ikinci olarak ‘izin alarak’ (%32) ve üçüncü olarak ‘hayır’ (%24)

cevabı verdikleri görülmektedir. Kadın öğretmenlerin de erkek öğretmenlerin de en çok evet, cevabını ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. Her iki öğretmen grubunun ise izin alarak paylaşım cevabını eşit oranda verdikleri görülmüştür. Öğretmenlerin, kişisel veri ihlali ve özgürlük bağlantısına ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

5.11. Öğrencinin Çanta ve Üst Aramasına Dair Görüşleri

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Öğrencilerin çanta ve üst araması yapılması Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanuna uygun mudur?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin dağılım Tablo 5.11’de verilmiştir.

Tablo 5.11: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Öğrencilerin çanta ve üst araması yapılması Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanuna uygun mudur?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	f	%	f	%
1. Evet	6	24	11	44	17	68
2. Hayır	6	24	1	4	7	28
3. Bilmiyorum	0	0	1	4	1	4
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Öğrencilerin çanta ve üst araması yapılması Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanuna uygun mudur?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların en fazla ‘evet’ (%68), ikinci olarak ‘hayır’(%28) cevabını verdiği, üçüncü olarak da ‘bilmiyorum’(%4) cevabını verdikleri görülmektedir. Kadın öğretmenlerin evet ve hayır cevabını eşit oranda verdikleri, erkek öğretmenlerin ise evet cevabını ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. E11 “sınıf ve okul güvenliği düşünülerek yapılabilir” ifadesiyle evet temasına vurgu yapmıştır. Öğretmenlerin, kişisel veri ihlali ve özgürlük bağlantısına ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

5.12. Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Kanunla İlgili Yeterliliklerine Dair Görüşleri

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun ile ilgili eğitim almak ister misiniz? Kendinizi bu konuda yeterli görüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin dağılım Tablo 5.12’de verilmiştir.

Tablo 5.12: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun ile ilgili eğitim almak ister misiniz? Kendinizi bu konuda yeterli görüyor musunuz?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	f	%	f	%
1. Evet	10	40	6	24	16	64
2. Hayır	2	8	7	28	9	36
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun ile ilgili eğitim almak ister misiniz? Kendinizi bu konuda yeterli görüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların en fazla ‘evet’ (%64), ikinci olarak ‘hayır’ (%36) cevabı verdikleri görülmektedir. Kadın öğretmenlerin evet, erkek öğretmenlerin ise hayır cevabını ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin, kişisel veri ihlali ve özgürlük bağlantısına ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

5.13. Kişisel Verilerin Paylaşımında Öğrencinin Rızasına Dair Görüşleri

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Kişisel veri paylaşımında öğrencinin açık rızası yeterli midir?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin dağılım Tablo 5.13’de verilmiştir.

Tablo 5.13: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Kişisel veri paylaşımında öğrencinin açık rızası yeterli midir?” sorusuna yönelik cevapların dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	f	%	f	%
1. Evet	2	8	2	8	4	16
2. Hayır	10	40	11	44	21	84
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Kişisel veri paylaşımında öğrencinin açık rızası yeterli midir?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların en fazla ‘hayır’ (%84), ikinci olarak ‘hayır’(%16) cevabını verdikleri görülmektedir. Kadın ve erkek öğretmenlerin hayır cevabını ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin, kişisel veri ihlali ve özgürlük bağlantısına ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

5.14. Öğretmenle Öğrencinin Sosyal Medyada Takipleşmesine Dair Görüşleri

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Öğrencilerinizle sosyal medya hesaplarınızdan takipleşiyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin dağılım Tablo 5.14’de verilmiştir.

Tablo 5.14: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Öğrencilerinizle sosyal medya hesaplarınızdan takipleşiyor musunuz?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	f	%	f	%
1. Evet	4	16	6	24	10	40
2. Hayır	8	32	7	28	15	60
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Öğrencilerinizle sosyal medya hesaplarınızdan takipleşiyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların en fazla ‘hayır’ (%60), ikinci olarak ‘evet’(%40) cevabını verdikleri görülmektedir. Kadın ve erkek öğretmenlerin hayır cevabını ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin, kişisel veri ihlali ve özgürlük bağlantısına ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

5.15. Sosyal Bilgiler Dersinde Kişisel Verilerin Korunması Hususunda Bilgi Verilmesine Dair Görüşleri

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Kişisel verilerin korunması hususunda öğrencilerinize bilgi veriyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin dağılım Tablo 5.15’de verilmiştir.

Tablo 5.15: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Kişisel verilerin korunması hususunda öğrencilerinize bilgi veriyor musunuz?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	f	%	f	%
1. Evet	12	48	13	52	25	100
2. Hayır	0	0	0	0	0	0
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Kişisel verilerin korunması hususunda öğrencilerinize bilgi veriyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların tamamı (%100) evet cevabını vermişlerdir. Öğretmenlerin, kişisel veri ihlali ve özgürlük bağlantısına ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

5.16. Sosyal Bilgiler Dersinin Kişisel Verilerin Korunması Hususunda Yeterliliğine Dair Görüşleri

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Dersinizin konuları buna elverişli mi?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin dağılım Tablo 5.16’da verilmiştir.

Tablo 5.16: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Dersinizin konuları buna elverişli mi?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	f	%	f	%
1. Evet	7	28	10	40	17	68
2. Hayır	5	20	3	12	8	32
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Dersinizin konuları buna elverişli mi?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların en fazla ‘evet’ (%68), ikinci olarak ‘hayır’(%32) cevabını verdikleri görülmektedir. Kadın ve erkek öğretmenlerin evet cevabını ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin, kişisel veri ihlali ve özgürlük bağlantısına ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

5.17. Kişisel Verilerin Korunmasının Münferit Bir Ders Olmasına Dair Görüşleri

Cinsiyete göre, öğretmenlerin “Bu konunun bir ders olarak okutulması gerekli mi?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin dağılım Tablo 5.17’de verilmiştir.

Tablo 5.17: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Bu konunun bir ders olarak okutulması gerekli mi?” sorusuna yönelik cevaplarının dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	f	%	f	%
1. Evet	8	32	3	12	11	44
2. Hayır	4	16	10	40	14	56
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Bu konunun bir ders olarak okutulması gerekli mi?” sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların en fazla ‘hayır’ (%56), ikinci olarak ‘evet’ (%44) cevabını verdikleri görülmektedir. Kadın öğretmenlerin evet, erkek öğretmenlerin ise hayır cevabını ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin, kişisel veri ihlali ve özgürlük bağlantısına ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

5.18. Öğrencinin Kişisel Verilerinin Karşısındaki Tutumlarına Dair Görüşleri

Araştırma kapsamında yapılan görüşme formunda, sonucu öğretmenler tarafından tamamlanan öğrencilerin kişisel verilerinin korunmasına ilişkin beş tane olay metni kullanılmıştır. Bu şekilde öğretmenlerin; öğrencilerin kişisel verileri söz konusu olduğunda nasıl davranacakları gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri olaylar karşısında gösterecekleri tepkiler üzerinden belirlenmek istenilmiştir.

Olay metinlerinden ilki şöyledir: “Mehmet öğretmen derslerinde çok başarılı olan ve sevdiği öğrencisi Melis’in karnesini Melis’in fotoğrafıyla birlikte instagram hesabından paylaşmıştır. Paylaşımı gören arkadaşları kıskançlık yaparak Melis’ten uzaklaşmıştır. Melis’in velisi okula gelerek çocuğunun yaşadığı sıkıntıyı okul müdürüne anlatmış ve öğretmenden izinsiz olarak yaptığı paylaşım nedeniyle şikâyetçi olacağını söylemiştir. Öğretmen ise çocuğun başarı durumu hakkında yapılan paylaşımın sakıncalı olmadığını

düşündüğünü söyleyerek kendini savunmuştur. Bunun üzerine okul müdürü öğretmene:...” Öğretmenlerin bu olay metninin sonucunu tamamlamaya yönelik cevaplarının dağılımı Tablo 5.18.1’de gösterilmiştir.

Tablo 5.18.1: Cinsiyete göre öğretmenlerin “öğretmenin karnesiyle birlikte öğrencisinin fotoğrafını sosyal medyada paylaşması” hususundaki olay metni tamamlama sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	F	%	f	%
1. Müdür sözlü olarak uyarılmıştır	7	28	6	24	13	52
2. Veli ve öğrenci izni gerekir	5	20	6	24	11	44
3. Müdür soruşturma açmıştır	0	0	1	4	1	4
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “öğretmenin karnesiyle birlikte öğrencisinin fotoğrafını sosyal medyada paylaşması sonucunda aldıkları tepkilerin ne olabileceği” olay metni tamamlama sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların en fazla ‘müdür sözlü olarak uyarılmıştır’ (%52), ikinci olarak ‘veli ve öğrenci izni gerekirdi’ (%44) ve üçüncü olarak da ‘müdür soruşturma açmıştır’ (%4) cevabını verdikleri görülmektedir. Kadın öğretmenlerin ‘müdür sözlü olarak uyarılmıştır’ cevabını ön plana çıkardıkları, erkek öğretmenlerin ise ‘müdür sözlü olarak uyarılmıştır’ ve ‘veli ve öğrenci izni gerekir’ cevabını eşit oranda verdikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin, öğrencinin fotoğrafının izinsiz paylaşımının sonuçlarına verdikleri cevaplara ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre kısmen farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Olay metinlerinden ikincisi şöyledir: “Leyla öğretmen veli toplantısında öğrencisi Ömer’in maddi durumunun kötü olduğunu ve eğitim giderleri için bir yardım kampanyası başlatmak istediğini duyurmuştur. Öğrencinin ismini açıklama nedeni yardımın kime gideceği bilirse insanların daha ılımlı olacağını düşünmesidir. Ancak velilerden biri bu duruma itiraz ederek:...” Öğretmenlerin bu olay metninin sonucunu tamamlamaya yönelik cevaplarının dağılımı Tablo 5.18.2’de gösterilmiştir.

Tablo 5.18.2: Cinsiyete göre öğretmenlerin “bir öğretmenin veli toplantısında ihtiyaç sahibi bir öğrencisi için yardım kampanyası başlatmak istediğini söylemesi” hususundaki olay metni tamamlama sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	f	%	f	%
1. Öğrenci ve veli rencide olur	7	28	9	36	16	64
2. Bu bir kişisel veridir gizli kalmalı	5	20	3	12	8	32
3. Başka bir veli benim de ihtiyacım var demiştir	0	0	1	4	1	4
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “bir öğretmenin veli toplantısında ihtiyaç sahibi bir öğrencisi için yardım kampanyası başlatmak istediğini söylemesi” hikaye tamamlama sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların en fazla ‘öğrenci ve veli rencide olur’ (%64), ikinci olarak ‘bu bir kişisel veridir gizli kalmalı’ (%32) ve üçüncü olarak da ‘başka bir velinin kendi ihtiyacından bahsettiği’(%4) cevabını verdikleri görülmektedir. Kadın ve erkek öğretmenlerin öğrenci ve veli rencide olur cevabını ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. K4 “öğrencinin ifşa edilmesi onun onurunu zedeleyecektir” ifadesiyle öğrenci ve veli rencide olur temasına vurgu yapmıştır. Öğretmenlerin, kişisel veri ihlali ve özgürlük bağlantısına ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

Olay metinlerinden üçüncüsü şöyledir: “Öğrenci Ayşe öğretmenine giderek: “Okul gezisine katılmayı çok istiyorum. Fakat annem geziye ayıracak paramız olmadığını söyledi.” diyerek ağlamaya başlamıştır. Öğrencisinin haline çok üzülen öğretmeni cebinden gezi parasını çıkararak “adını listeye yazıyorum, üzülme sen de geliyorsun.” diyerek Ayşe’yi gezi otobüsüne bindirmiş ve götürmüştür. Akşam gezi dönüşü telaşlı bir şekilde otobüsü bekleyen Ayşe’nin annesi:...” Öğretmenlerin bu olay metninin sonucunu tamamlamaya yönelik cevaplarının dağılımı Tablo 5.18.3’de gösterilmiştir.

Tablo 5.18.3: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Bir öğretmenin veli izni olmadan öğrencisini okul gezisine götürmesi” hususundaki olay metni tamamlama sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	F	%	f	%
1. İzinsiz götürmeyeceğini söylemiş	10	40	9	36	19	76
2. Teşekkür etmiş	1	4	1	4	2	8
3. Şikayet edeceğini söylemiş	1	4	3	12	4	16
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Bir öğretmenin veli izni olmadan öğrencisini okul gezisine götürmesi” olay metni tamamlama sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların en fazla ‘izinsiz götürmeyeceğini’ (%76), ikinci olarak ‘velinin şikayet edebileceğini’ (%16) ve üçüncü olarak ‘velinin teşekkür edeceğini’(%8) cevabını verdikleri görülmektedir. Kadın ve erkek öğretmenlerin izinsiz götürmeyeceği cevabını ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin, kişisel veri ihlali ve özgürlük bağlantısına ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

Olay metinlerinden dördüncüsü şöyledir: “Annesi sosyal medya fenomeni olan Zehra öğretmenine gelerek annesinin evde sürekli olarak kendisinin videolarını çektiğini, yemek yerken, ödev yaparken, uyurken hatta sabah uyandırdığı anları dahi videoya alarak hesabında paylaştığını ve bu durumdan rahatsız olduğunu söyleyerek kendisine yardım etmesini söylemiştir. Konuyu veliye anlatan öğretmene veli “Benim çocuğum siz karışamazsınız bu duruma, istediğim halini istediğim yerde paylaşırım.” demiştir. Bunun üzerine öğretmen:...” Öğretmenlerin bu olay metninin sonucunu tamamlamaya yönelik cevaplarının dağılımı Tablo 5.18.4’de gösterilmiştir.

Tablo 5.18.4: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Sosyal medya fenomeni annenin paylaşımlarından rahatsız olan annenin davranışları” hususundaki olay metni tamamlama sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	F	%	f	%
1. Rehberliğe yönlendirir	4	16	2	8	6	24
2. Çocuğun kişisel verilerine saygı duyması gerektiğini	4	16	6	24	10	40

söyler						
3. Çocuk için zararlı olduğunu söyler	2	8	1	4	3	12
4. Davranışının suç olduğunu söyler	1	4	4	16	5	20
5. Öğretmen müdahale etmemeli	1	4	0	0	1	4
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal medya fenomeni annenin paylaşımlarından rahatsız olan annenin davranışları” olay metni tamamlama sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların en fazla ‘çocuğun kişisel verilerine saygı duyulması gerektiği’ (%40), ikinci olarak ‘rehberliğe yönlendirilmeli’ (%24), üçüncü olarak ‘davranışının suç olduğu belirtilmeli’ (%20), dördüncü olarak ‘çocuk için zararlı olduğu belirtilmeli’ (%12) ve son olarak ‘öğretmen müdahale etmemeli’ cevabını verdikleri görülmektedir. Kadın öğretmenlerin rehberliğe yönlendirilmeli ve çocuğun kişisel verilerine saygı duyulmalı temalarına eşit oranda cevap verdikleri, erkek öğretmenlerin ise çocuğun kişisel verilerine saygı duyulmalı cevabını ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. E7 “çocuğunuzun özel hayatını her yerde paylaşmanız doğru değil” ifadesiyle çocuğun kişisel verilerine saygı duyulması gerektiğini vurgulamıştır. Öğretmenlerin, kişisel veri ihlali ve özgürlük bağlantısına ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Olay metinlerinden beşincisi şöyledir: “Bir toplantıda okullar arası bir bilgi yarışması için öğrencilerin hemen tespit edilip bilgilerinin kendisine verilmesini talep eden okul müdürüne Emre Öğretmen “Önce çocukların ve velilerin rızalarını almak gerekir. Bu nedenle hemen bilgilerin yarışma komisyonuna verilmesi doğru değil.” demiştir. Bunun üzerine müdür, “ Katılım için son gün, veli izni zaten formalite çocuklara sormaya gerek bile yok biz karar verdikten sonra” demiştir. Öğretmen:....” Öğretmenlerin bu olay metninin sonucunu tamamlamaya yönelik cevaplarının dağılımı Tablo 5.18.5’de gösterilmiştir.

Tablo 5.18.5: Cinsiyete göre öğretmenlerin “Bilgi yarışması için öğrencileri veli izni olmadan yarışmaya kayıt etmek isteyen müdürün davranışı” hususundaki olay metni tamamlama sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

Temalar	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	F	%	f	%	f	%
1. Veli ve öğrenci izni şart	6	24	6	24	12	48
2. Yasal olmadığı için yapamayacağını söylemiş	5	20	6	24	11	44
3. Müdürün söylediğini yapmış	1	4	0	0	1	4
4. Bilmiyorum	0	0	1	4	1	4
Toplam	12	48	13	52	25	100

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Bilgi yarışması için öğrencileri veli izni olmadan yarışmaya kayıt etmek isteyen müdürün davranışı” olay metni tamamlama sorusuna verdikleri cevaplarda katılımcıların en fazla ‘veli ve öğrenci izni şart’ (%48), ikinci olarak ‘yasal değildir’ (%44), üçüncü olarak ‘müdürün söylediğini yaparım’(%4) ve ‘bilmiyorum’ (%4) cevabını verdikleri görülmektedir. Kadın öğretmenlerin veli ve öğrenci izni şart, erkek öğretmenlerin ise veli ve öğrenci izni şart ve yasal değildir cevabını ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin, kişisel veri ihlali ve özgürlük bağlantısına ilişkin düşüncelerinin, cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

BÖLÜM VI

TARTIŞMA, SONUÇLAR VE ÖNERİLER

6.1. Tartışma

Kişisel verilerin korunması, dünyada ve ülkemizde 21. yüzyılda yaşanan teknolojik gelişmelerle temel insan hakları bağlamında devletlerin ve uluslararası kuruluşların gündemini işgal etmiştir. İnsan hakları açısından yaşanan olumsuzluklar hem uluslararası sözleşmeler hem de ulusal hukuk sistemlerinde yasal düzenlemeler yapılmasını gerekli kılmıştır. Yasal düzenlemelerin yapılmasının yanı sıra yürürlüğe giren kanunlar hakkında vatandaşların bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi de oldukça önem kazanmıştır.

Günümüzde artan internet kullanımı ve yediden yetmişe herkesin rahatlıkla internete ulaşması fayda ve kolaylığın yanı sıra bir dizi problemi de beraberinde getirmiştir. Kurumsal işlemler, bankacılık işlemleri, sağlık uygulamaları, eğitim, kişisel gelişim gibi alanlarda internet kullanımının yaygınlaşmasının yanında oyun ve eğlence amaçlı özel hayat paylaşımları da ilgi çekici hale gelmiştir. Özellikle çocuk yaştaki öğrencilerin sosyal medya mecralarında bulunmaları, buralardan paylaşım yapmaları, zaruri sebeplerle uzaktan eğitim almaları, alternatif ve pekiştirici eğitim programları kullanmaları gibi sebeplerle kişisel verilerin korunması hakkında yapılacak eğitimin küçük yaştan itibaren başlaması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Kanun, yasa, vatandaşlık, teknoloji kullanımı, dijital vatandaşlık gibi kavramları öğretim programında barındıran sosyal bilgiler dersi bu alanda eğitim verilecek en uygun derslerden biridir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan, bazı kazanımlar kişisel verilerin korunması ve bilinçli paylaşımı noktasında öğrencilerin bilgilenebilmesine katkı sağlayacaktır. Bu kazanımlardan bazıları şunlardır:

- Çevresindeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırır.
- Teknolojik ürünlerin geçmişteki ve bugünkü kullanımını karşılaştırır.
- Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.
- Çocuk olarak sahip olduğu haklara örnekler verir.
- Çocuk olarak haklarından yararlanmaya ve bu hakların ihlal edildiği durumlara

örnekler verir.

- Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.
- Sanal ortamda ulaştığı bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini sorgular.
- Sanal ortamı kullanırken güvenlik kurallarına uyar
- Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin fikirler ileri sürer.
- Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar.
- Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.
- İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir.
- Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır.
- Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliği inceler.

Hem eğitimin geneli hem de sosyal bilgiler dersi konularında yer alan; öğrenci, öğretmen ve velileri doğrudan ve yakından ilgilendiren kişisel verilerin korunması hakkında eğitim bilimleri ve sosyal bilgiler alanında doğrudan yapılan akademik bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak konuyla bağlantılı olduğunu düşündüğümüz siber zorbalık, dijital vatandaşlık, uzaktan eğitim gibi konularla ilgili yapılan çalışmaları incelediğimizde;

Bakır'ın (2016) sınıf öğretmeni adayları ile yaptığı araştırmadan elde ettiği sonuçlara göre, öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık seviyelerinin yüksek düzeyde olduğu tespit edilip; dijital vatandaşlığın alt boyutu olan dijital okur-yazarlık, dijital ticaret, dijital etik, dijital iletişim, dijital sağlık, hak ve sorumluluklar gibi konularda yeterli olmadıkları görülmüştür. Öğrenim hayatları boyunca dijital vatandaşlık kavramıyla karşılaşmadıkları ve bunun önemli bir eksiklik olduğu, aldıkları lisans eğitiminin kendilerini geleceğe ve meslek hayatına hazırlamadığı tespitine ulaşılmıştır. Tadlaoui-Brahmi, Çuko ve Alvarez (2022) yaptıkları ilköğretimde dijital vatandaşlık konusunda alanyazın taraması çalışmasında benzer bir şekilde öğrencilere teknolojinin güvenli kullanımı konusunda beceri kazandırılırken özellikle dijital etik konusunun alanyazında çok daha az yer aldığı ve öğretmenlerin bu konulardaki eksikliklerinin dolayısıyla öğrencilerine de yansıdığı

belirtilmiştir. Bu araştırmalar, yapılan bu çalışma neticesinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin kişisel verilerin korunması konusunda yetkin oldukları sonucuyla tutarlı değildir.

Özer (2016) ortaokul öğrencileriyle yaptığı çalışmada, öğrencilerin en çok sanal ortamda engelleme, zarar verme ve cinsel zorbalık boyutlarında siber zorbalık yaptıkları; erkek öğrencilerin kız öğrencilere, üst sınıftaki öğrencilerin alt sınıftaki öğrencilere, cep telefonu kullananların kullanmayanlara göre daha fazla siber zorbalığa maruz kaldıkları tespiti yapılmıştır. Zorbalığa maruz kalan öğrencilerde öfke, üzüntü, şüphe, utanç, hayal kırıklığı, güvensizlik, stres gibi duyguların yaşandığı ve bunlarla baş etmek için ise mesajları engelleme, istenmeyen davranışın sona erdirilmesini talep etme, hesap şifrelerini değiştirme gibi stratejilere başvurdıkları tespiti yapılmıştır. Yine ortaokul öğrencileriyle benzer bir çalışma Yelci (2018) tarafından yapılmış olup; bu çalışmayla öğrencilerin siber zorbalık davranışları ile saldırganlık düzeyleri arasında olumlu bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerin, başarısız, ekonomik durumu zayıf, üst sınıfta olan öğrencilerin saldırganlık ve buna bağlı olarak siber zorbalık düzeylerinin daha fazla olduğu ve karşılarındaki öğrencilerin ciddi mağduriyetler yaşadığı belirtilmiştir. Martínez-Monteagudo (2023) tarafından öğrencilerle yapılan çalışmada üstün zekalı öğrencilerin üstün zekalı olmayanlara göre daha fazla siber zorbalığa maruz kaldıkları, bu durumun öğrencilerde stres, endişe, depresyon, öfke, hayal kırıklığı gibi olumsuz etkilere sebep olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerle yapılan başka bir çalışmada Lam (2023) siber zorbalık mağduru olan öğrencilerin sosyal kaygı yaşadıkları tespiti yapılmıştır. Bu araştırmaların sonucuna bakılarak araştırmamızın sonuç kısmında belirttiğimiz kişisel verilerin korunmasının ayrı bir konu ve/veya ders olarak işlenmesi/okutulması gerekliliğinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Zimmer-Gembeck (2023) yaptığı çalışmada dijitalleşen dünyanın görünüşe odaklandığını, dolayısıyla ergenlerin vücutları ve kıyafetleriyle gereğinden fazla ilgilendiklerini; bunun da öğrencilerin fiziksel görünüşlerinden dolayı akran zorbalığına maruz kalmalarına sebep olduğunu belirtmiştir. Aynı çalışmada ergenlerin fiziksel görünüşlerini içselleştiremedikleri bu durumun kendi içlerine dönüş ve asosyalliğe sebep olduğunu ayrıca tüm bunların ergenlerin vücutlarında değişiklik yapmak için aşırı davranışlar sergilemesine ve hatta duygusal yeme bozukluklarına neden olduğunu açıklamıştır.

Teknolojinin yaygın kullanımı özellikle sosyal medya hesaplarından yapılan resim ve video paylaşımları ergenlerin görünüşleriyle varolma çabalarını artırmaktadır. İnançların pekiştiği erken çocukluk döneminde (10-13 yaş) sosyal medya eğitimi ile birlikte olumlu davranışların pekiştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu çalışmada öğretmenlerin büyük bir kısmının “Sosyal medya hesaplarınızdan öğrencilerinize ait video ve resim paylaşımı yapıyor musunuz?” sorusuna verdikleri hayır cevapları öğrencilerin görünüşleriyle ilgili olumsuz durumlar yaşamamaları konusunda öğretmenlerin dikkatli davrandıklarını ve öğrencilerin kişisel verilerinin korunması konusunda temkinli hareket ettiklerini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca öğrencilere kişisel verilerin korunmasının ayrı bir konu/ders olarak okutulması gerekliliğinin önemini de burada tekrar vurgulamakta yarar vardır.

Öztürk (2019) tarafından 8. sınıf öğrencileriyle yapılan çalışmada öğrencilerin dijital vatandaşlık düzeylerinin yüksek olduğu ve buna bağlı olarak siber zorbalık eğilimlerinin ise düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuç görüşme yapılan öğretmenlerin çoğunluğunun hem fikir olduğu sosyal bilgiler dersinde verilen kişisel veriler konusundaki bilgilerin yeterliliğinin bir göstergesi olabilmekle beraber, araştırma kapsamında kişisel verilerin korunmasının ayrı bir ders olarak okutulması fikrini beyan eden öğretmenlerin görüşleri de dikkate değer bulunmaktadır.

Metin (2017) ortaokulda görev yapan öğretmenlerle görüşerek yaptığı çalışmasında; öğretmenlerin maruz kaldıkları siber zorbalığın daha çok hakaret, özel hayatlarına ait verilerin izinsiz paylaşımı, cinsel taciz ve hesaplarının ele geçirilmesi davranışları olduğunu tespit etmiştir. Kızgınlık, üzüntü, korku ve güvensizlik hisseden öğretmenlerin savunma mekanizması olarak hesaplarını güvenli hale getirme, paylaşımlarını ve internet alışverişlerini azaltma gibi eğilimlerde bulundukları belirtilmiştir. Araştırmanın sonuç kısmında ise öğretmenlerin siber zorbalık karşısında cezaların artırılması ve bu konuda okullarda eğitim verilmesi düşüncesinde oldukları bildirilmiştir. Benzer bir çalışma da Toprak (2018) tarafından yine ortaokul öğretmenleriyle yapılmış; ancak bu çalışmada öğretmenlerin siber zorbalık algıları ve farkındalıklarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Buna göre bir kişisel veri ihlali olan siber zorbalığın önüne geçebilmek için araştırmanın sonuçlarından biri olan kişisel verilerin korunmasının münferit bir ders ya da konu haline getirilmesi gerektiği ile doğru orantılı bir çalışmadır.

Aygün (2019) sosyal bilgiler öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla yaptığı çalışmada çalışmaya katılanların dijital beceriler konusunda kendilerini yeterli gördükleri; özellikle yeni jenerasyonun teknolojiyle içi içe büyümesinden kaynaklı olarak dijital medya kullanımında çok daha iyi düzeyde olduğu; ancak kıdemli öğretmenlerin akıllı tahta gibi sınıf içerisinde kullanılan teknolojik aygıtlarda yetersiz olduklarını tespit etmiştir. Aynı çalışmada katılımcıların ulusal ve uluslararası güncel olayları internet üzerinden takip ettikleri, fakat yapacakları paylaşımların etkilerinden ve sonuçlarından çekindikleri için bu konuda dikkatli oldukları, özellikle politik konulardaki paylaşımlardan kaçındıkları tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık alt boyutlarının tümünde etkili oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının dijital yetkinliğe sahip olmaları, bu çalışmanın sonuçlarında tespit edilen sosyal bilgiler öğretmenlerinin kişisel verilerin korunması kanunu kapsamında yeterli olmalarıyla uygunluk göstermektedir. Çünkü dijital vatandaşlık kapsamında yapılan tüm işlemlerde kişisel verilerin korunması göz önünde bulundurulması gereken bir konu olup öğretmenlerin dijital yeterliliğinin bulunması öğretmenlerin KVKK konusunda bilinç ve algı düzeylerinin de yeterli olduğunu göstermektedir.

Gözüyukarı (2022) sosyal bilgiler öğretmenleriyle uzaktan eğitimin değerlendirilmesi konusunda yaptığı çalışmada, öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde teknoloji ve dijitalleşmeye uyum sağlama, bu konuda kendilerini geliştirme imkanı bulma noktasında olumlu sonuçlar yaşadıklarını tespit etmiştir. Bektaş (2022) öğretmenlerin katılımıyla yapmış olduğu, öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde mesleki çalışmalarına ve hizmet içi eğitimlerine yönelik çalışmada, öğretmenler bu sürecin uzaktan yürütülmesinin zaman ve mekân esnekliği açısından daha kolay ve faydalı olduğunu ifade etmişlerdir. Bogler ve Somech (2023) yaptıkları araştırmada, çalışmaya katılan öğretmenlerin pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecinde teknolojik yeterliliklerini geliştirdikleri gibi meslektaşlarını, velileri ve öğrencileri de teknolojik yeterlilik ve donanımları açısından destekledikleri tespit edilmiştir. Bu durumda öğretmenlerin dijital ortamları kullanma konusunda kendilerini geliştirme taraftarı olduklarını göstermektedir. Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin KVKK alanında da mecburen kendilerini geliştirdikleri ve bu konuda bilgi sahibi olmalarının yapılan bu çalışma sonuçlarına yansıdığı gerçeğini ortaya çıkarmıştır.

6.2. Sonuçlar

Yaşadığımız yüzyılda hızla gelişen teknolojiye bağılı olarak, hem özel hayatımızda hem de kurumsal yaşam içerisinde kimliğimizi niteleyen özel verilerimizin paylaşımı kaçınılmaz olmuştur. Bu verilerin paylaşılması, depolanması ve kullanılması ise kişisel hak ve özgürlük alanlarında bir takım problemlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Bu sebeple uluslararası ve ulusal mecralarda kişisel verilerin korunması için bazı hukuki düzenlemeler yapılmış; uluslararası sözleşmeler ve ulusal hukuk düzeninde çıkarılan kanunlarla insan hak ve özgürlükleri koruma altına alınmaya çalışılmıştır.

Yapılan bu çalışmada izah etmeye gayret edilen veri kavramı aslında kişiye ait, özel olarak kişiyi niteleyen her türlü argümanı içine almaktadır. Kimlik bilgileri, biyolojik veriler, fotoğraf, video ve ses kaydı, eğitim bilgileri, sağlık bilgileri, aile nüfus kaydı ve buna benzer birçok örnek kişisel veri tanımının içinde yer alabilmektedir. Çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hakkındaki yeterliliklerini belirlemekle; kişisel verinin eğitim alanındaki önemini ve yeri de belirlenmeye çalışılmıştır. Zira eğitim alanında özellikle eğitimcilerin kişisel verinin farkında olmaları hem öğrencilerinin kişisel verilerini hassasiyetle ve bilinçli olarak koruma altına almalarını sağlayacak hem de gelecek nesiller bu konuda bilinçlendirilmiş olacaklardır.

Teknolojinin hayatımızın merkezine yerleşmesiyle birlikte klasik eğitim anlayışının dışına çıkılmaya başlanmış; bilgisayar, tablet, akıllı tahta, akıllı telefonlar eğitimin ayrılmaz birer parçası haline gelmişlerdir. Hatta Covid-19 pandemi süreciyle ülkemizde başlayan uzaktan eğitim pandemi sonrasında dahi bir alternatif olarak sistem içerisine yerleşmiş ve gerektiğinde hibrit eğitim adı altında devam ettirilmektedir. Bahsi geçen teknolojik sistemler ve aygıtlar kullanımları sırasında öğrencilerin ve öğretmenlerin kişisel verilerini de işlemiş, gerektiğinde paylaşmış ve kullanmışlardır.

Teknoloji aynı zamanda sosyal medyanın ortaya çıkmasına ve hayatımıza yerleşmesine de sebep olmuştur. Sosyal medya hesaplarımızdan yaptığımız video, resim veya düşünce paylaşımları ise çoğu zaman kişisel verinin hiç tanımadığımız insanlara ulaşmasını ve bu insanlar tarafından kullanılması ya da en azından bunlar hakkında fikirlerini fütursuzca beyan etmelerine de zemin hazırlamıştır. Öğretmenlerin öğrencileriyle ilgili paylaşımları,

öğrencilerin okul sınırları içindeki paylaşımları ya da velilerin öğrencilerle ilgili olarak yaptıkları paylaşımlar eğitim öğretim ortamına doğrudan ya da dolaylı olarak etki etmektedir. Bilinçsizce yapılan bu içerikteki paylaşımlar bilhassa öğrencilerin rencide edilmesinden istismarına kadar geniş bir yelpazede etki alanı oluşturmaktadır.

Açıklanan tüm bu sebepler dolayısıyla öncelikle öğretmen ve velilerin sonrasında ise öğrencilerin kişisel verilerin korunması hususunda ivedilikle ve itinayla bilinçlendirilmeleri ve bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır. Veli ve öğrenciye eğitimci sıfatıyla bildiklerini aktarabilecek pozisyonda olması sebebiyle öğretmenlerin durumu kanaatimizce daha elzem görünmektedir.

Ortaokullarda okutulan sosyal bilgiler dersinde kişisel verilerin korunması konusu öğretim programı içerisinde yer almaktadır. Hal böyle iken sosyal bilgiler öğretmenlerinin kişisel verilerin korunması konusundaki bilgilerini hayata geçirmeleri, veli ve öğrenci ilişkilerine yansıtmaları araştırma konusu olmuştur. Araştırma kapsamında Bartın ilinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen verilere göre; görüşmeye katılan tüm öğretmenlerin kişisel veri ihlalinin temel özgürlük haklarına müdahale olarak kabul ettiği; öncelikle özgürlüğü kısıtladığı ikinci olarak da güvenlik problemi oluşturduğu belirtilmiştir. Kişisel verinin korunması sebebi olarak da yine güvenlik vurgusu ön plana çıkarılmıştır. Bu da öğretmenlerin kişisel verilerin güvenliği noktasında hassas olduklarını ve bu güvenliği önemsediklerini göstermektedir.

Sınav kâğıdına yazılan öğretmene yönelik özel not ise kadın ve erkek öğretmenlerin çoğunluğu tarafından kişisel veri olarak görülmemiştir. Bu da öğretmenlerin sınav kâğıdının kamuya mal olan bir belge olarak gördüklerini, okul idaresi ya da veliyle bu durumu paylaşmakta herhangi bir beis görmedikleri neticesini ortaya çıkarmaktadır.

Kadın ve erkek öğretmenlerin çoğunluğu öğrencilerine ait video ve resim paylaşımı yapmadıklarını; ancak yapılacaksa da hem öğrenciden hem de veliden izin alınması gerektiğini söylemişlerdir. Benzer içerikli olay metni tamamlama sorusunda da çoğunluğu aynı cevabı vererek bu konuda istikrarlı bir duruş sergilemişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kişisel verilerin korunması konusunda hassasiyet gösterdikleri görülmüştür.

Öğrencilerin kişisel ve ailevi problemleriyle ilgili bilgi paylaşımı konusunda da öğretmenlerin hassasiyet gösterdikleri; böyle bir durumla karşılaştıklarında çoğunluğu diğer meslektaşlarıyla bu durumu paylaşmayacağını beyan ederek özel hayatın gizliliğine saygı noktasında olumlu bir duruş sergilemişlerdir. Kadın öğretmenlerin çoğunluğu ve erkek öğretmenlerin bir kısmı ise konunun önemine göre sadece rehberlik servisi ile durumu paylaşabileceklerini söylemişlerdir. Bu da öğretmenlerin öğrencinin kişisel hayatına saygı duymasının yanı sıra yaşanan problemin çözümüne odaklı yasal bir duruş sergilediklerini göstermektedir. Bir öğrencinin maddi durumuyla ilgili olay metni tamamlama sorusunda; öğrencinin durumunun diğer veliler önünde açıklanmasının doğru olmadığını ifade ederek bu konuda hassasiyet gösterdikleri görülmüştür.

Kendileriyle görüşme yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu öğrenci veya velinin telefon numarasını diğer meslektaşlarıyla paylaşabileceğini söylemişlerdir. Bu durumda öğretmenler tarafından öğrenci ve velinin iletişim bilgilerinin kişisel veri olarak görülmediği bu hususta daha pragmatist davrandıkları; kişisel veri hassasiyeti yerine öğrenci ve veliyle irtibat kurmayı ön plana çıkardıkları görülmektedir.

Öğrencinin çanta ve üst araması yapılmasının erkek öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu ve kadın öğretmenlerin de yarısı tarafından doğru olarak kabul edilmiş olması; okul ve öğrenci güvenliğinin öğrencinin özel alanı ve kişilik haklarının önüne çıkarıldığını göstermektedir. Görüşme yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu öğrencilerle sosyal medya hesapları üzerinden takipleşmediğini beyan etmiştir. Bu da kanaatimizce öğretmenlerin öğrencilerin kişisel alanlarından uzak durarak meslek etiğine uygun, öğrencileriyle mesafeli bir ilişki kurduklarını göstermektedir.

Görüşme yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu herhangi bir konuda öğrencilerin tek başına rızasının uygun olmadığını veli izni de gerektiğini ifade etmişlerdir. Veli izni olmadan öğrencisini geziye götüren öğretmenle ilgili olay metni tamamlama sorusuna verilen cevaplarda da öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun yaşanan olayın yanlışlığını belirtmeleri veli izni gerekliliği konusundaki fikirlerinde tutarlı olduklarını göstermektedir. Bu durumda henüz reşit olmayan ortaokul öğrencilerinin hak ve yükümlülükleri ile fiil ehliyeti konusunda görüşme yapılan öğretmenlerin bilinçli oldukları velayet konusunda bilgi sahibi oldukları sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Görüşme yapılan sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler dersinde öğrencilerine kişisel verilerin korunmasıyla ilgili öğretim programına dayalı olarak eğitim verdiklerini beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu dersin bu konuda yeteli olduğunu ifade etmişlerdir. Erkek öğretmenler bu yeterliliğe bağlı olarak bu konunun ayrı bir ders olarak okutulmasına gerek olmadığını, kadın öğretmenler ise ayrı bir ders olarak okutulmasının daha faydalı olacağını belirtmişlerdir. Bu durum kadın öğretmenlerin kişisel verilerin korunmasının daha ayrıntılı olarak işlenmesi; ayrı bir ders olarak haftalık planda yer almasının konuya daha fazla zaman ayırmak anlamında çok daha öğretici ve verimli olacağı kanısında olduklarını ortaya çıkarmıştır. Ayrıca kadın öğretmenlerin çok büyük bir çoğunluğu Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun ile ilgili olarak yeterli bilgi düzeyine sahip olduklarını ve bu konuda eğitime ihtiyaç duymadıklarını beyan etmişler; erkek öğretmenlerin ise yarıdan biraz azı bu konuda eğitime ihtiyaç duyduğunu ve kendilerini yeterli görmediklerini beyan etmişlerdir.

Araştırma kapsamında Bartın ilinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılan görüşme formları nitel verilerin analizinde kullanılan içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu analiz neticesinde görüşme yapılan öğretmenlerin çoğunun Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun ile ilgili olarak bilgi sahibi oldukları ve verilerin korunmasında bilinçli olarak hareket ettikleri; konuyla ilgili olarak öğrencilerini eğittikleri ve öğrencilerinin haklarını korumak anlamında hassasiyet gösterdikleri; bu konularda velileri de bilinçlendirici girişimlerde bulundukları; çözemedikleri konularda ya da yetkilerini aştıklarını düşündükleri anda rehberlik servisiyle iletişime geçtikleri tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin çoğunun, özellikle kadın öğretmenler, kendilerini konu hakkında yetkin görüyor olmalarına rağmen görüşmelerde verilen diğer cevaplar değerlendirildiğinde öğretmenlerin Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun ile ilgili olarak ayrıntılı bir hizmet içi eğitim almaları gerektiği; kişisel verilerin korunması konusunun sosyal bilgiler dersi öğretim programında daha geniş yer bulması yahut münferit bir ders olarak sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından okutulması gerektiği görüşünü beyan etmek gerekmektedir.

6.3. Öneriler

Yapılan bu çalışma sonucunda oluşan kanaatler doğrultusunda bundan sonra konuyla ilgili akademik çalışma yapacaklara yönelik öneriler şu şekilde tespit edilmiştir:

- Sosyal bilgiler dersinde kişisel verilerin korunmasıyla ilgili öğretim programında bulunan konuların yeterliliği ve bu konunun münferit bir ders olarak okutulmasının gerekli olup olmadığı konusunda araştırma ve inceleme yapılabilir.
- Ortaokul öğrencilerinin KVKK hakkındaki algı ve bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik bir çalışma yapılabilir.
- Ortaokul öğrencilerinin internet kullanımı esnasında yaptıkları paylaşım, diğer insanlarla kurdukları iletişim gibi sebeplerle kişisel verilerinin korunmasına yönelik olarak alınabilecek tedbirlerle ilgili bir çalışma yapılabilir.
- Velilerin KVKK hakkındaki algı ve bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik bir çalışma yapılabilir.
- KVKK kapsamında öğrencileri koruyucu nitelikte öğretmen-veli iş birliği çerçevesinde alınacak tedbirler ve öğrencilere uygulanacak yaptırımlarla ilgili bir araştırma yapılabilir.
- KVKK kapsamında uzaktan eğitim sürecinde yaşanan olumsuzluklar ve alınacak tedbirlerle ilgili bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aka, B. (2017). Sosyal medyada kişilik hakkı ihlalleri ve hukuki korunma yolları. *İzmir Barosu Dergisi*, 82 (2) 231-287.
- Akdi, M. (2016). Ana-babanın çocuğun fotoğraf ve görüntülerinin sosyal medyada yayınlamasından doğan sorumluluğu. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22 (3), 123-144.
- Akgül, A. (2014). Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ışığında kişisel verilerin korunması. İstanbul: Beta Yayınları.
- Akıntürk, T. (2006). Türk medeni hukuku, aile hukuku, yeni medeni kanuna uyarlanmış (İkinci Cilt). İstanbul: Beta Yayınları.
- Akkurt, S.S. (2017). Kişilik hakkının sosyal medya kullanıcıları tarafından ihlâli hâlinde ortaya çıkacak cezaî sorumluluğa medenî hukuk bağlamında bir bakış. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 329-373.
- Aksoy, H.C. ve Halıcıoğlu M. (2021). AB ve Türk hukuklarında çerezler: kişisel verilerin korunması açısından karşılaştırmalı bir değerlendirme. *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 3 (1), 61-88.
- Akyüz, E. (2013). Çocuk hukuku. Ankara: Pegem Akademi.
- Alfnes, F. ve Wasenden, C. (2022). Your privacy for a discount? Exploring the willingness to share personal data for personalized offers. *Telecommunications Policy*, 46.
- Anı, N. A. (2018). Kişisel verilerin işlenmesi ve açık rıza. Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul.
- Aşıkoğlu, Ş.İ. (2018). Avrupa Birliği ve Türk hukukunda kişisel verilerin korunması ve büyük veri. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Atasoy, K. (2016). Kişilik hakkı kapsamında sosyal medyada kişisel verilerin korunması ve veri sahibinin rızası. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22 (3), 269-301.
- Atlan, H. (2015). Manevî zararı tazmin yolları. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Avcıoğlu, H.N. (2018). Türk hukukunda kişisel verilerin korunması hakkı. Yüksek Lisans Tezi, Karatay Üniversitesi, Konya.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1), 231-274.

- Aygün, M. (2019) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık durumlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilgiler Enstitüsü Anabilim Dalı, İstanbul.
- Bakır, E. (2016) Sınıf öğretmeni adaylarının dijital vatandaşlık seviyelerinin dijital vatandaşlık alt boyutlarına göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Eğitim Teknolojileri Anabilim Dalı, Trabzon.
- Bakirel, N.B. (2020) Veri sorumlusu ve veri işleyen arasındaki sorumluluk paylaşımının avrupa birliği genel veri koruma tüzüğü ve kişisel verilerin korunması kanunu kapsamında değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Batu, B. (2022) Kişisel verilerin korunması kanunu kapsamında kişisel verilerin işlenmesi ve açık rıza. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Becer, B. (2021) Kişisel verilerin korunması kanunu kapsamında kişilik haklarının korunması. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Çelik, C. (2015) Çocuk kavramı ve medeni hukuk açısından çocuk haklarının tarihsel gelişimi. *e-Akademi, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi*, 36.
- Bektaş, H. (2022) Uzaktan eğitim yoluyla yürütülen mesleki gelişim faaliyetlerine yönelik öğretim görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları Ve Öğretim Bilim Dalı, Kocaeli.
- Bergkamp, L., Dhont J. (2000) “Data Protection in Europe and the Internet: An Analysis of the European Community’s Privacy Legislation in the Context of the World Wide Web”, *The EDI Law Review*, 7-78.
- Berrick, D.J., Skivenes M., Roscoe N.J. (2023) Public perceptions of child protection, children’s rights, and personal values: An assessment of two states, *Children and Youth Services Review*, 150.
- Bogler, R. ve Somech, A. (2023) Organizational citizenship behavior (OCB) above and beyond: Teachers' OCB during COVID-19. *Teaching and Teacher Education*, 130
- Çelik, I. (2022) 6698 Sayılı kişisel verilerin korunması kanunu ve 2016/679 sayılı avrupa birliği genel veri koruma tüzüğü kapsamında kişisel verilerin yurt dışına aktarılması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Çekin, M.S. (2020) Avrupa birliği hukukuyla mukayeseli olarak 6698 sayılı kanun çerçevesinde kişisel verilerin korunması kanunu. İstanbul: On İki Levha Yayınları.
- Çetinkaya, V. (2009) İnsan hakları hukuku açısından velayet hakkı. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Dede, R. (2022) Kişisel verilerin korunması kanunu bakımından aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi kabahati. Yüksek Lisans Tezi, Altınbaş Üniversitesi, İstanbul.

- Demirci, G. (2010) Türk medeni hukukunda çocuğun korunması. Yüksek Lisans Tezi(Yayımlanmamış), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Konya.
- Deniz, İ. (2021) Çocuklara ait kişisel verilerin türk medeni kanunu ve kişisel verilerin korunması kanunu kapsamında korunması. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Develioğlu, H.M. (2017) 6698 Sayılı kişisel verilerin korunması kanunu ile karşılaştırmalı olarak avrupa birliği genel veri koruma tüzüğü uyarınca kişisel verilerin korunması. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Dinç, H., Bıçkın, İ., Aycı, E. (2004). Aile hukuku ve çocuk haklarına ilişkin uluslararası sözleşmeler. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Doğanay, A., (2002) Sosyal bilgiler öğretimi, Ankara: Pegema Yayınları.
- Dural, M., Öğüz, T., Gümüş, M.A. (2005) Türk özel hukuku cilt 111, aile hukuku. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Duran Altınışık, G. (2022) Milletlerarası özel hukukta kişilik haklarının ihlalden doğan sorumluluk.Yüksek Lisans Tezi, Konya Karatay Üniversitesi, Konya.
- Dülger, M.V. (2018) Kişisel Verilerin Korunması Hukuku. İstanbul: Hukuk Akademisi Yayınları
- Er, H.E.(2020) Mobil uygulamalarda kişisel verilerin korunması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Erdem, K.M. ve Erdem, D. (2021) Türk hukukunda özel hayat ve kişisel verilerin korunmasının insan hakları hukuku bakımından incelenmesi. İstanbul Barosu Dergisi 95 (5).
- Erdoğan, C. (2019). Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması (Sosyal Medya Örneği Kapsamında). Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, İstanbul 21(Özel Sayı), 2445-2467 s.
- Erdoğan, İ., Keskin, A. D. (2020) Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku), Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Erdoğan, E. (2022) 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Açık Rıza. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Ergün, Ö. (2017) Kişi Kavramı ve Çeşitleri. Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi, Diyarbakır, 1(1), 1-14.

- Erkan, V. U.(2011) Ayırt Etme Gücü. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 60(3), 485-522, s.
- Ersoy, U. (2009) Bir İnsan Hakları Kavramı Olarak “Kisisel Verilerin Korunması”. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara
- Eva, G. (2022) Position paper on management of personal data in environment and health research in Europe. Environment International, 165.
- Geçmez, T. (2014) Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Ve Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçları (TCK m. 132-134). Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gençtürk, B.M. (2022) Velisi İle Çıkar Çatışması Yaşayan Çocuğa Kayyım Atanması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuku Anabilim Dalı, Ankara.
- Gören, Z. (2012) Çocukların Temel Haklarının Anayasal Garantisi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 11(22), 45- 105 s.
- Gözüyukarı, E. (2022) Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Covid-19 Salgın Sürecinde Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Türkçe Ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Sakarya.
- Grassinger, Elçin, G. (2009) Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Gültekin, E. (2018) Çocuğun Kişilik Hakkının Ana-Baba Tarafından Sosyal Medya Aracılığıyla İhlalinin Hukuki Görünümü. Çocuk ve Medeniyet Dergisi3(5), 103–143.
- Günaydın, Ş. (2000) İnsan Hakları Kapsamında Özel Hayatın Gizliliği Ve Korunması Hakkı. Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, Adana.
- Hafizoğulları, Z. ve Özen, M. (2009) Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar. Ankara Barosu Dergisi, 67(4).
- Halıcıoğlu, M.(2019) Türk Hukukunda Veri Sorumlusu Kavramı. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Hatemi H. Ve Serozan, R.(1993) Aile Hukuku. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Hatemi, H. ve Kalkan O. B. (2013). Kişiler Hukuku. İstanbul :Vedat Yayınları.

- Honsell, Heinrich/Vogt, Nedim Peter/Geiser, Thomas (Hrsg.): Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht: Zivilge-setzbuch I, 2. Auflage, Basel, Genf, München, 2002.
- İpek, İ., (2011) İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Vatandaşlık Eğitiminin Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Hedeflere Uygunluğu Yönünden Değerlendirilmesi, Balıkesir, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karabacak, A. (2006) Eşlerin Çocuklar Üzerindeki Velayet Hakkı. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Karaman, Ş.(2018) Basın Özgürlüğünün Bir Sınırı Olarak Kişilik Hakkı. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Karınçu, S. (2019) Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Kabahatı.Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kaya, K. (2022) Özel Hayatın Gizliliği Hakkı İle Kişisel Verilerin Korunması Hakkı Bağlamında Ortaya Çıkan Bir Hak Olarak Unutulma Hakkının Değerlendirilmesi. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi, 5 (8), 177 – 196.
- Kazancı, B. (2007) Kişilerin İzinsiz Görüntülerinin Alınmasının TCK m.134 Çerçevesinde Korunması. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 9 (1), 131-164.
- Kemeh, M. (2015) Using solo drama to make the teaching of social studies engaging for students. Procedia - Social and Behavioral Sciences 174, 2245 – 2252.
- Kontacı E. ve Aktosun N. (2021) Çocuk Haklarına Yönelik Güncel Yargı Kararları Cilt-1 Aym & Aihm Emsal Matbaa Tanıtım Hiz. San. ve Tic. Ltd. Şti.
- Küzeci, E. (2019) Kişisel Verilerin Korunması. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Lam, T. N. Jensen, B.D., Hovey J. D., Roley M. E. (2023) College students and cyberbullying: how social media use affects social anxiety and social comparison. Heliyon, 8
- Landsdown, G., Jimerson, S.R. ve Shahroozi, R. (2014). Children's rights and school psychology: Children's right to participation. Journal of School Psychology, 52(1), 3-12.
- Lukacs, A. (2016). What Is Privacy? The History and Definition Of Privacy, Keresztes Gábor Tavaszi Szél, 256-265.
- Martínez-Monteagudo, A., Martínez-Monteagudo M.C., Delgado B. (2023) School bullying and cyberbullying in academically gifted students: A systematic review. Aggression and Violent Behavior

- Merriam, S. B. (2013). Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber (3. Baskıdan Çeviri, Çeviri Editörü: S. Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Mertens, D. M. (2014). Research And Evaluation in Education And Psychology: Integrating Diversity With Quantitative, Qualitative, And Mixed Methods. New York: Sage.
- Metin, E.K. (2017) Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Siber Zorbalık Yaşama Düzeyleri Ve Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Stratejilerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- NCSS (National Council for the Social Studies), (24.06.2004) Creating effective citizens, databank.ncss.org/article.php
- Neuman, L. W. (2014). Social Research Methods: Qualitative And Quantitative Approaches (Seventh Ed.). Essex: Pearson Education Limited.
- Oğuzman, M. K., SELİÇİ, Ö., OKTAY, S.(2005) Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Olgaç, S.(1976) Emsal İçtihatlarla Türk Medeni Kanunu, Ankara: Olgaç Yayınları.
- Orhan, U. (2021) Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Türk Ceza Hukuku Düzenlemeleri Üzerine Değerlendirmeler. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 70 (4), 1359-1384.
- Özer, G.(2016) Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık Yaşama Düzeyleri İle Siber Zorbalığın Öğrenciler Üzerindeki Etkileri Ve Öğrencilerin Siber Zorbalıkla Baş Etme Stratejileri. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Öztan, B.(2004) Aile Hukuku. Ankara: Turhan Kitabevi
- Öztürk, C. (2019) 8. Sınıf öğrencilerinin dijital vatandaşlık düzeyleri ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişki. Sakarya Üniversitesi Türkçe Ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Sakarya.
- Özuğur, A. İ.(2004) Evlilik Birliğini Sona Erdiren Nedenler, Boşanma Ayrılık ve Evliliğin İptali Davaları, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Savaş R.N., Zaim A.H., Aydın M.A., (2020) Kvk Ve Gdpr Kapsamında Firmaların Mevcut Durum Analizi Üzerine Bir İnceleme. İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 19(38), 208-223.
- Serozan, R. (2011) Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Şahin, K. (2012) Türkiye’de Sosyal Bilgiler Müfredatındaki Yurttaşlık Eğitiminin Avrupa Birliği Yurttaşlık Eğitimi Politikaları Bağlamında Değerlendirilmesi (2005-2011). Yüksek Lisans

Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilimler Eğitimi Bilim Dalı, Erzurum.

Şahin, M. (2014) İsviçre Medeni Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Türk Hukukunda Ayırt Etme Gücüne Sahip Küçük Ve Kısıtlıların (Sınırlı Ehliyetsizlerin) Nişanlanma Ehliyeti (TMK m.16/I, 118/II). Ankara Barosu Dergisi, 4, 81-104.

Şeker, H. "Birlikte Yaşamaya Ara Verilmesi, Boşanma ve Ayrılık Davalarında Müşterek Çocuklarla Kişisel İlişki Tesisi ile Velayet Hakkına Dair İnceleme ve Çözüm Önerileri", <http://www.turkhukuk sitesi.com/makale 155.htm> (Erişim:10.07.2006).

Şimşek, O. (2008). Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması.İstanbul : Beta Yayınları.

Tadlaoui-Brahmi, A., Çuko K., ve Alvarez, L. (2022) Digital citizenship in primary education: A systematic literature review describing how it is implemented. Social Sciences & Humanities Open, 6.

Tekin, N. (2014) Kişisel Verilerin Korunması İle İlgili Türkiye'deki Kanun Tasarısının Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Işığında Değerlendirilmesi. Ulusal Hakemli Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 4, 222-262.

Tolun, Y. (2020) Kişisel Verilerin KVKK ve GDPR Kapsamında Korunması. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.

Toprak, Y. (2018) ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin siber zorbalık algılarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Gaziantep.

Turhan, M.A. (2018) Kişiliğin Korunması ve Veri Koruma Hukuku Kapsamında Unutulma Hakkı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi, İstanbul.

Uçak M. (2020) Kişisel Verilerin Hukuka Uygun İşlenmesinde Çocuğun Rızası. Kişisel Verileri Koruma Dergisi 3(1), 41-60.

Uyarer Göçmen, S. (2019) 6698 Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması. Yüksek lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul

Washington, F. (2010). 5-6 Yaş Grubu Çocuklarına Uygulanan Aile Katılımlı Çocuk Hakları Eğitimi Programının Etkililiğinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış), Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Yağar, F. ve Dökme, S. (2018) Niteliksel Araştırmaların Planlanması: Araştırma Soruları, Örneklem Seçimi, Geçerlik Ve Güvenirlik. Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi, 3(3) 1-9.

- Yelci, H. (2018) Ortaokul Öğrencilerinde Siber Zorbalık İle Saldırganlık İlişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (9. Baskı), Ankara: Seçgin Yayıncılık.
- Yüksel, H. (2015) Kişilik Hakkı İhlali Kapsamında İnsan Üzerinde Yapılan Deneyler Ve Hukuki Sonuçları. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Zewkı, S.S.H. (2021) Kişisel Verilerin Korunması. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Zevkliler, A. (1981) Kişiler Hukuku Gerçek Kişiler. Ankara: Olgaç Matbaası.
- Zevkliler, A., Acabey M.B., Gökyayla, K. E. (2000) Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri, 6. Baskı, Ankara, 187.
- Zimmer-Gembeck, M. J., Hawes, T., Scott vd. (2023) A. R. Adolescents' online appearance preoccupation: A 5-year longitudinal study of the influence of peers, parents, beliefs, and disordered eating. Computers in Human Behavior
- Zinovieva, V., Shchelokov, M., Litvinovsky, E. Legal Issues of Protection of Personal Data: Cases of Transport Data Leaks (2023). ScienceDirect 68, 461-467.
- URL-1 (2022) Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Kişisel Verilerin Korunması Alanında Uluslararası ve Ulusal Düzenlemeler, s.13, (Çevrimiçi) <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4183/Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Alaninda-Uluslararası-ve-Ulusal-Düzenlemeler>, 29 Mayıs 2022.
- URL-2 (2023) <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5388/Madde-ve-Gerekcesi-ile-Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanunu-Bilgi-Notu-ve-Kisisel-Verilerin-Korunmasina-İliskin-Terimler-Sozlugu>, 15.06.2023.
- URL-3 (2023) Kişisel Verileri Koruma Kurumu, 6698 Sayılı Kanun'da Yer Alan Temel Kavramlar, (<https://www.kvkk.gov.tr/>) 02.05.2023
- URL-4 (2023) <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5412/Acik-Rizinin-Hizmet-Sartina-Baglanmasi>, 26.04.2023.
- URL-5 (2023) Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, 2018 (<http://mufredat.meb.gov.tr/>), 23.04.2023.

EKLER

Ek 1. Görüşme Formu

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU KAPSAMINDAKİ YETERLİLİKLERİ KONULU TEZ ÇALIŞMASI GÖRÜŞME FORMU

Cinsiyet:

Kıdem:

Eğitim Derecesi:

Mezun Olunan Lisans Programı:

GÖRÜŞME SORULARI

1. Kişisel veri ihlalinin temel özgürlük haklarına müdahale olduğunu düşünüyor musunuz? Nedenini açıklayınız.
2. Kişisel veri denilince aklınıza gelen 3 örneği yazar mısınız?
3. Sizce kişisel veri neden korunmalıdır?
4. Özellikle hangi kişisel verilerinizin koruma altında olmasını istersiniz?
5. Öğrencinin sınav kâğıdına yazdığı, öğretmene yönelik özel not sizce kişisel veri sayılır mı?
6. Sosyal medya hesaplarınızdan öğrencilerinize ait video ve resim paylaşımı yapıyor musunuz?
7. Öğrencilerinize ait video ve resimleri paylaşırken öğrencinizden mi velisinden mi izin alırsınız?
8. Öğrencilerinizin size anlattığı kişisel ya da ailevi bir problemini öğretmen arkadaşlarınızla paylaşır mısınız?
9. Rehberlik servisini ilgilendiren bir konuda öğrencinizi rehberliğe yönlendirmeden önce olayı ayrıntılarıyla size anlatmasını ister misiniz?

10. Öğrencinizin veya velisinin telefon numarasını diğer öğretmen arkadaşlarınızla paylaşır mısınız?
11. Öğrencilerin çanta ve üst araması yapılması Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanuna uygun mudur?
12. Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun ile ilgili eğitim almak ister misiniz? Kendinizi bu konuda yeterli görüyor musunuz?
13. Kişisel veri paylaşımında öğrencinin açık rızası yeterli midir?
14. Öğrencilerinizle sosyal medya hesaplarınızdan takipleşiyor musunuz?
15. Kişisel verilerin korunması hususunda öğrencilerinize bilgi veriyor musunuz? Dersinizin konuları buna elverişli mi? Bu konunun bir ders olarak okutulması gerekli mi? Neden?

HİKAYE TAMAMLAMA SORULARI

16. Mehmet öğretmen derslerinde çok başarılı olan ve sevdiği öğrencisi Melis'in karnesini Melis'in fotoğrafıyla birlikte instagram hesabından paylaşmıştır. Paylaşımı gören arkadaşları kıskançlık yaparak Melis'ten uzaklaşmıştır. Melis'in velisi okula gelerek çocuğunun yaşadığı sıkıntıyı okul müdürüne anlatmış ve öğretmenden izinsiz olarak yaptığı paylaşım nedeniyle şikâyetçi olacağını söylemiştir. Öğretmen ise çocuğun başarı durumu hakkında yapılan paylaşımın sakıncalı olmadığını düşündüğünü söyleyerek kendini savunmuştur. Bunun üzerine okul müdürü öğretmene:.....
17. Leyla öğretmen veli toplantısında öğrencisi Ömer'in maddi durumunun kötü olduğunu ve eğitim giderleri için bir yardım kampanyası başlatmak istediğini duyurmuştur. Öğrencinin ismini açıklama nedeni yardımın kime gideceği bilirse insanların daha ılımlı olacağını düşünmesidir. Ancak velilerden biri bu duruma itiraz ederek:.....
18. Öğrenci Ayşe öğretmenine giderek: “Okul gezisine katılmayı çok istiyorum. Fakat annem geziye ayıracak paramız olmadığını söyledi.” diyerek ağlamaya başlamıştır. Öğrencisinin haline çok üzülen öğretmeni cebinden gezi parasını çıkararak “adını listeye yazıyorum, üzülme sen de geliyorsun.” diyerek Ayşe'yi gezi otobüsüne bindirmiş ve götürmüştür. Akşam gezi dönüşü telaşlı bir şekilde otobüsü bekleyen Ayşe'nin annesi

19. Annesi sosyal medya fenomeni olan Zehra öğretmenine gelerek annesinin evde sürekli olarak kendisinin videolarını çektiğini, yemek yerken, ödev yaparken, uyurken hatta sabah uyandırdığı anları dahi videoya alarak hesabında paylaştığını ve bu durumdan rahatsız olduğunu söyleyerek kendisine yardım etmesini söylemiştir. Konuyu veliye anlatan öğretmene veli “Benim çocuğum siz karışamazsınız bu duruma, istediğim halini istediğim yerde paylaşırım.” demiştir. Bunun üzerine öğretmen
20. Bir toplantıda okullar arası bir bilgi yarışması için öğrencilerin hemen tespit edilip bilgilerinin kendisine verilmesini talep eden okul müdürüne Emre Öğretmen “Önce çocukların ve velilerin rızalarını almak gerekir. Bu nedenle hemen bilgilerin yarışma komisyonuna verilmesi doğru değil.” demiştir. Bunun üzerine müdür, “Katılım için son gün, veli izni zaten formalite çocuklara sormaya gerek bile yok biz karar verdikten sonra” demiştir. Öğretmen: